

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ/KOMBINOVANÉ STUDIUM

2016-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana Jedličková

Motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Zormanová Lucie, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR/COMBINED STUDIES

2016-2017

BACHELOR THESIS

Jana Jedličková

Motivations and barriers in adult education

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PaedDr. Zormanová Lucie, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jana Jedličková

Poděkování

Děkuji především vedoucí bakalářské práce, PaedDr. Lucii Zormanové, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na motivaci dospělé populace ke vzdělávání, ale i bariéry, které tuto motivaci potlačují. Cílem práce je definovat motivační faktory a bariéry, které vzdělávání dospělých omezují a toto výzkumnou částí ověřit.

Klíčová slova

Bariéry, dospělí, druhy vzdělávání, formy vzdělávání, historie vzdělávání, motivace, motivační faktory, stres, vzdělání, zátěžové situace.

Annotation

This Bachelor thesis is focused on the motivation of adults to education, but also on the barriers that repress this motivation. The main aim is to define the motivational factors and barriers that restrict adult's education and the research part of the thesis checks this indicators.

Keywords

Adult, barriers, education, forms of education, history of education, motivational factors, motivation, stress, stressful situations, types of education.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	11
1.1 Formy vzdělávání dospělých	13
1.2 Druhy vzdělávání dospělých.....	20
1.3 Metody vzdělávání dospělých	21
2 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	23
3 MOTIVACE VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	28
3.1 Motivy.....	32
4 BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	34
5 ZÁTĚŽOVÉ SITUACE VE VZDĚLÁVÁNÍ.....	36
5.1 Stres	37
5.1.1 Projevy stresu.....	38
5.1.2 Psychické reakce na stres.....	40
5.1.3 Fyziologické reakce na stres	41
5.2 Jak zvládnout stres	42
PRAKTICKÁ ČÁST	43
6 CÍLE A PŘEDPOKLADY PRŮZKUMU	43
6.1 Cíl průzkumu	43
6.2 Předpoklady průzkumu	44
7 METODIKA PRŮZKUMU	46
8 VÝSLEDKY PRŮZKUMU.....	47
8.1 Popis výzkumného souboru	47
8.2 Vyhodnocení průzkumu.....	52
9 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	70
10 DISKUZE	74
ZÁVĚR	77
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	79

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH.....	86

ÚVOD

Vzdělávání dospělých se v dnešní době stává stále aktuálnějším trendem. Jelikož si spousta dospělých osob nějakým způsobem doplňuje vzdělání, znalosti, či nad ním uvažují, ať jsou to mladí lidé, kteří právě složili maturitní zkoušku, osoby, které vzdělání již mají, a zvažují další, či ekonomicky aktivní lidé bez vysokoškolského vzdělání. Je to tím, že doba se neustále vyvíjí a tím jsou kladeny neustále vyšší nároky na zaměstnance určitých profesí a na doplnění požadovaného stupně vzdělání. Před desítkami let byla modelem vzdělanosti maturitní zkouška. Absolvování gymnazijní školy, na kterou se dostávali jen vybraní jedinci, a úspěšné složení maturitní zkoušky bylo znakem vysokého stupně vzdělanosti. V dnešní době je středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou stále znakem vzdělanosti a prokazatelně se snaží dosáhnout ještě vyšší úrovně. Jsou však obory, v nichž zdaleka k výkonu profese středoškolské vzdělání nestačí a je pouze předpokladem k absolvování některého z dalších možných druhů formálního vzdělávání. A na to musí být populace v dnešní době schopná reagovat. Bakalářská práce je zaměřena teoreticko-empiricky.

Teoretická část je zaměřena na vzdělávání dospělých v pohledu do minulosti, kde je znatelné, jak velký pokrok vzdělávání od svého prvopočátku vykonalo. Důležitou součástí je definice vzdělávání dospělých, formy a druhy vzdělávání, aby nebylo mylně spojováno s pojmem vzdělávání pouze to školní. Tím nejdůležitějším proč vlastně celá tato práce vznikla a jejím cílem je definovat motivační faktory, které stojí za tím, proč spousta z nás se rozhodne doplnit si vzdělání natolik, že jsme ochotni obětovat určité pohodlí, stereotyp a volný čas, ale i naopak je důležité se zaměřit na faktory, které nám brání začít se vzděláváním, nebo nám vzdělávání značně ztěžují.

V empirické části pomocí dotazníkového šetření zjišťuji celkovou vzdělanost respondentů, jejich postoje k dalšímu vzdělávání. Většina osob bojuje nejen při vzdělávání, ale i v běžném životě se stresem, proto zjišťuji, do jaké míry respondenty stres ovlivňuje a jak s ním pracují. Hlavním cílem empirické části je zjistit motivační faktory a bariéry ve vzdělávání z pohledu respondentů.

Celkovým přínosem práce je vyzdvihnout důležitost vzdělávání, poukázat na jeho hodnoty a potřebnost. Motivovat dospělé lidi ke vzdělávání, překonávání bariér a tím být o krok blíž k úspěchu v podobě vyššího vzdělání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Vzdělávání je proces s převažujícím informativním aspektem, kterým si jedinec osvojuje soustavu poznatků a dovedností. Jejich získávání prostřednictvím specifických funkčních prostředků je potřebné k výkonu určitého povolání. Výsledek výchovy a vzdělávání je vzdělání, které je považováno za vlastnost člověka, kterou lze neustále rozvíjet a nakládat s ní dle aktuálních potřeb. Vzdělání má zásadní význam pro rozvoj lidské osobnosti a kvality života, přináší předpoklad k výkonu profese, umožňuje získání praktických zkušeností a jejich efektivního využití. (Krebs, 2010)

Celoživotní učení má umožnit, aby se člověk mohl vzdělávat v různých fázích života a zvyšovat či měnit kvalifikaci dle požadavků. Pouze pro získání platného dokladu musí opět navštívit školní zařízení. (Rabušicová, 2008)

„Vzdělání je souhrn vědomostí, dovedností a postojů osvojených jedincem v průběhu života, formální označení stupně dosaženého vzdělání, též povolání, profese.“
(Hartl, 2004, s. 295)

Kvalifikace je souhrn schopností umožňující vykonávat určité povolání, které úzce souvisí se vzdělávací politikou. (Krebs, 2010)

Hlavní úlohou vzdělávací politiky je vliv na školské, mimoškolské instituce, na výchovu v rodině a v neformálních skupinách, což jsou skupiny zájmové, duchovní, kulturní, tělovýchovné, výrobní atd. Pro společnost má zásadní význam, vzdělávací politika zahrnuje principy, priority a metody rozhodování o vzdělávacích institucích. Samotné vzdělávání je výsledkem dvou souvisejících procesů, které plní funkci výchovnou, utvářející osobní, morální a charakterové vlastnosti jedince. Člověk si osvojuje určité způsoby a normy chování. Úloha výchovy je nezastupitelná pro rozvoj a vzdělávání člověka. Vzdělávací funkce pomáhá jedinci získávat a osvojovat si určité poznatky a dovednosti. Institucí poskytující vzdělání může být rodina, neformální skupiny, komunity, masmédiá. Primární role ve vzdělávání však náleží státu, což je významný subjekt sloužící ke krytí nákladů souvisejících se vzděláním, na kterém by

se měl podílet i občan. Právní úpravu v oblasti vzdělávání zabezpečuje zákon č. 561/2004 Sb. Školský zákon. Příležitost rovných šancí umožňuje dostupnost vzdělání pro všechny bez rozdílu pohlaví, etnika, víry, národnosti, korespondující s intelektem, individuálními vlohami, pílí, osobními zájmy atd. Politika vzdělávání je nápomocná prostřednictvím zvyšování počtu studijních míst na školách, rozmanitější nabídky studijních programů. Principem celoživotního vzdělávání, jehož realizace podléhá umožnění rekvalifikace a radikálních změn profesní orientace v závislosti na momentech a potřebách na trhu práce. (Duková, 2013)

Systém vzdělávání v ČR je velmi rozsáhlý, zajišťují ho instituce zodpovědné za vzdělávání, které jsou členěny podle věku a zralosti. Pomaturitní vzdělávání dospělých je zajišťováno např. postsekundárním vzděláváním, které zahrnuje formu doplňujícího studia, převážně na jazykových školách. (Duková, 2013)

První stupeň terciálního vzdělávání zahrnuje studium na vyšší odborné škole, jehož studium je přístupné po absolvování střední školy s maturitou. Studium je zakončeno absolutoriem. První stupeň terciálního vzdělávání na vysokých školách, zahrnuje bakalářské a magisterské studijní programy. Do druhého stupně terciálního vzdělávání patří doktorská příprava ukončená titulem Ph.D., (Duková, 2013)

Vzdělávací soustava je řízena prostřednictvím Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, které zřizuje školská zařízení, financuje školy, definuje politiku vzdělávání, strategii vývoje vzdělávací soustavy, je odpovědné za koncepci, stav a rozvoj vzdělávání, schvalování učebních osnov a plánů, standardů vzdělávání. Krajské úřady zřizují střední školy, učiliště, vyšší odborné školy, speciální školy, jazykové školy, atd. tyto instituce jsou financovány krajem. Obce jsou zřizovatelem základních škol a utvářejí podmínky k plnění povinné školní docházky. Vysoké školy se rozdělují na veřejné, soukromé a státní, dále je rozdělujeme na vysoké školy univerzitního typu, které poskytují vzdělávání v bakalářských, magisterských či doktorandských programech. Školy neuniverzitního typu taktéž poskytují bakalářské a magisterské studijní programy, ale nejsou členěny na fakulty. Soukromé školy poskytují rovnocenné vzdělání stejně jako školy veřejné. (Duková, 2013)

1.1 FORMY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Pro úspěšné vzdělávání dospělých je nutná dobrá organizace času i prostoru. Vzdělávání dospělých lze členit dle různých klasifikací, jednou z nich je počet účastníků, který vzdělávání dělí na individuální, párové, skupinové či hromadné, další klasifikace jedná o formě s trvalým, nebo nestálým složením účastníků, dle délky trvání, či jde o výuku dospělých, nebo vzdělávání pracovníků v organizacích, nebo jiné mimoškolské vzdělávání. (Bednaříková, 2012)

Vzdělávání dospělých ve školách

Dospělé osoby, které jsou ekonomicky aktivní, mohou využívat vzdělávání soukromých i státních škol a to ve formě večerního, dálkového, distančního, kombinovaného, nebo externího studia. Každá z těchto forem poskytuje plnohodnotné vzdělání. (Bednaříková, 2012)

- **Večerní forma studia** bývá nejčastěji nabízena na středních školách v odpoledních a večerních hodinách. Jedná se o prezenční formu studia s povinnou účastí. Ke studiu se využívají stejné učební pomůcky jako v hodinách dopoledních. Vyučovací hodina večerního studia trvá 45 minut, může být uskutečněná jako výkladová, opakovací, procvičovací, nebo prověřovací a hodnotící, či smíšená. (Bednaříková, 2012)
- **Dálkové studium** umožňuje vzdělávání osob při zaměstnání. Je realizováno dle učebních plánů jen ve stanovené dny v týdnu či měsíci, většinou se jedná o pátek, či víkendové dny. V současné době je využíváno ve velmi omezené míře a pouze na vyšších odborných školách, ve většině případů bývá už také nahrazováno formou distanční, či kombinovanou. V dálkovém studiu je kladem důraz na samostudium. (Bednaříková, 2012)
- **Distanční forma** vzdělávání je postavena na samostudiu, při němž jsou studenti a pedagogové fyzicky odděleni. K této formě vzdělávání se využívají audionahrávky, speciální učební materiály, interaktivní CD, internet, síťové programy. Ke komunikaci dochází prostřednictvím telefonu, e-mailu a další komunikačních prostředků. Průběh studia se kontroluje

prostřednictvím prací a samostatných úkolů. Zkoušky studenti vykonávají shodně se studenty prezenčního studia. (Bednaříková, 2012)

- **Kombinované studium** je kombinací distanční a prezenční výuky, je typické pro vysokoškolské studium. Je realizováno dvěma způsoby, některé konkrétní disciplíny se uskutečňují formou čistě prezenční, jiné jako distanční. (Bednaříková, 2012)
- **Externí studium** je uskutečňované na základě individuálního plánu, sestaveného studujícím a pedagogem, na období školního roku či pololetí. Jedná se o samostudium, jehož výsledky prověřuje škola obdobným způsobem jako u studia prezenčního tj. maturitní zkouškou, semestrální zkouškou, nebo státní závěrečnou zkouškou. (Bednaříková, 2012)

Všeobecné formy vzdělávání dospělých

- **Přednáška** je základní a nejběžnější vzdělávací forma, založená na monologu ze strany lektora, výhodou je možnost oslovit větší počet osob, realizuje se v trvání 60 minut. Přednáška může být čtená, ale i s diskusí. S přednáškou se pojí i přednáškový cyklus, který tvoří na sebe navazující přednášky. (Bednaříková, 2012)
- **Kurz** je samostatnou vzdělávací formou, složenou z lekcí, cvičení, přednášek, studijních úkolů, seminářů. Jde o ucelenou vzdělávací jednotku, poskytující účastníkům utříděný okruh informací v určitém časovém rozpětí. Charakteristickým znakem je určitý učební plán, pevně stanovený začátek a závěr, který je zakončen pohovorem, nebo zkouškou. Účast je potvrzena vydáním příslušného osvědčení, nebo certifikátu. Kurzy vyžadují pečlivé naplánování, přípravu i organizaci. (Bednaříková, 2012)
- **Seminář** je formou vzdělávání, po jejímž úvodu následuje diskuse, touto formou dochází k prohlubování poznatků o všeobecném tématu, nebo určitém problému. Účelem je aktivní diskuse mezi účastníky. Seminář vyžaduje přípravu pro zadání otázek k tématu, podklady pro studium literatury. (Bednaříková, 2012)

Formy vzdělávání seniorů

- **Univerzita třetího věku** působí při univerzitách a vysokých školách. Studium je stanoveno do dvou až tříletých cyklů. V každém semestru výuka probíhá formou seminářů, cvičení, přednášek. Není zde povinnost plnit zkoušky ani jiné písemné práce. Absolventům U3V náleží osvědčení o absolvování, ale neposkytuje kvalifikační vzdělání. (Bednaříková, 2008)
- **Akademie třetího věku** je náročnější forma vzdělávání v podobě jednorázových, či krátkodobých zájmových akcí, organizovaných nejčastěji různými organizacemi. Účastníci nevykonávají žádné zkoušky, na základě řádné účasti obdrží potvrzení o absolvování programu. (Bednaříková, 2008)
- **Kluby aktivního stáří** pořádají jednorázové akce s dobrovolnou účastí osob s cílem společného trávení volného času. Typické pro toto vzdělávání jsou trvalejší neformální vztahy. (Bednaříková, 2008)

Volnočasové vzdělávání dospělých

Pod pojmem volný čas lze chápat cyklické střídání odpočinku a aktivní činnosti, v konkrétním případě střídání pracovní činnosti a volného času. Tato činnost je typická pro všechny živočichy. S postupným zkracováním pracovní doby se zvětšil prostor pro volnočasové aktivity vyššího stupně v podobě cestování, sportovních aktivit, kulturních akcí, ale i vzdělávání. Volný čas je popisován různými definicemi. Z pedagogického a andragogického hlediska je výchova ve volném čase rozlišována tím, že pomáhá s rozhodováním a přístupy k různým nabídkám. Z obecného hlediska volný čas splňuje tři hodnoty:

- Individuální hodnoty seberealizují jedince a uspokojují jeho individuální potřeby.
- Sociální potřeby předcházející sociálně-patologickým jevům a podporující životní styl jedince.
- Edukační potřeby poskytují prostor pro vzdělávání a celkový rozvoj jedince. (Šerák, 2009)

Volný čas se odráží v konkrétně konaných činnostech, může se jednat o činnosti, které jsou založeny na pravidelnosti, určité disciplíně, nebo povinnosti a jsou vždy voleny svobodně. Veškerý volný čas můžeme rozdělit na vyplnění volného času pracovní činností, péči o vlastní osobu a další možné členění volného času. Podle Šeráka by měl volný čas plnit v životě člověka následující funkce:

- Zábava – díky ní dochází k uspokojení vlastních potřeb a následným odpoutáním se od nudy.
- Odpočinek - umožňující duši i tělu regeneraci, doplnit energii a sílu.
- Rozvoj osobnosti - osvobozující od stereotypu.
- Rekreace - pro uvolnění psychiky, zlepšení stavu, nabírání síly.
- Kompenzace – pro zajištění vlastního potěšení, bezstarostného života, odpoutání se od norem.
- Edukace - ve změně role, vzdělávání, poznávání nových věcí, nabývání nových zážitků.
- Kontemplace - pomáhající najít si čas sám pro sebe, využít klidu, sebehodnocení.
- Komunikace - odpovídající za vznik nových vztahů na základě lásky, vcítění a potřeby sdělení.
- Integrace - v podobě uspokojení potřeb ve společenských vztazích, emocionální jistoty, pocitu sounáležitosti.
- Enkultura - pro potřebu kreativního rozvoje, nezávislého růstu schopností, tvůrčího uplatnění.
- Participace - pomáhající v uplatnění vlastní iniciativy, potvrzení vlastní činnosti, spolupráce.

Obvykle jedinec i ve svém volném čase uplatňuje obdobnou činnost jako na své pracovní pozici. Nebo se naopak často trávení volného času odráží v pracovním procesu, protože člověk využívající při své práci intelektuální procesy, ve volném čase využívá mechanickou činnost. (Šerák, 2009)

V závislosti na trávení volného času se s vyšším vzděláním snižuje pasivní nečinnost a trávení volného času se nerealizuje prostřednictvím sledování televize,

ale větší zájem je věnován sportu, literatuře, kulturnímu vyžití, či výletům. Přesto se takovéto osoby nedokáží odpoutat od své práce ani v těchto volnočasových aktivitách. (Šerák, 2009)

Zájmové vzdělávání dospělých

Jde o vzdělávací aktivity, které nesměřují do oblasti zisku a práce. Jedná se o cílevědomé aktivity s převahou odbornosti a pracovní činnosti. (Šerák, 2009)

K výkonu a rozvoji zájmů je nutná určitá odborná dispozice o daném zájmovém předmětu. Tento způsob vzdělávání tvoří předpoklady pro vzdělávání osobnosti a umožňuje její seberealizaci. Cílem je naučit se sám sobě porozumět a rozvíjet seberealizaci, zachovat systematické a kreativní myšlení. (Šerák, 2009)

Zájmové vzdělávání nelze zajistit pouze institucemi, nebo jedinci. Důležitá jsou opatření vládní, krajská, vzdělávacích institucí, nestátních a dobrovolnických organizací. Podstatou zájmového vzdělávání je lidský kontakt, komunikace a přizpůsobení se předpokladům všech účastníků. (Šerák, 2009)

Zájem je určitou motivační silou, která souvisí se zaměřením osobnosti na objekty, jež jsou hodnotově výrazné. Zájem je stálý a trvalý. Pro zájmové vzdělávání dospělých je tedy typická přítomnost ochoty vynaložit úsilí, čas, nebo finance. Účastníky mezi sebou pojí pouze společné zájmy. (Šerák, 2009)

Jedná se o formu nejen krátkodobou, ale i dlouhodobou umožňující vzdělávací, tvůrčí, organizační volnočasové aktivity účastníků směřující k nasycení zájmů účastníků, které může probíhat sebevzděláváním, sebeřízeným vzděláváním pomocí informačních zdrojů. Ve formální a neformální organizaci s určitou specializací záleží na vzdělávání v dané oblasti. Z andragogického hlediska je samostatnou disciplínou a je tvořeno spolu se vzděláváním občanským a profesním také dalším vzděláváním. (Šerák, 2009)

Zájmové vzdělávání je charakteristické:

- určitým zájmem,
- volným časem,

- dobrovolností,
- svobodou výběru,
- místní příslušností,
- uspokojením potřeb,
- pestrostí obsahu,
- distancováním od prospěchu,
- otevřeností aktivity.

Právě dobrovolností a neformálností se liší zájmové vzdělávání od ostatních. Jde o vzdělávání v oblasti individuálních zájmů jedince, a proto dochází k absenci povinností prokazovat absolvování konkrétních kurzů nebo přednášek, ani úspěšnost se neměří. Je úzce spojeno se vzděláváním profesním a účastní se ho převážně senioři, studenti a lidé s vyšším vzděláním. Probíhá pod vedením kvalifikovaných osob a odborné literatury ve školních učebnách. (Šerák, 2009)

Cílem zájmového vzdělávání je harmonicky a všestranně rozvinutá osobnost, která je samostatná a plně zapojená do společenských vztahů. Každý by měl možnost využívat svůj volný čas kvalitně se zaměřením na svůj vlastní rozvoj. (Šerák, 2009)

„V zájmovém vzdělávání se také často mluví o výchově ve volném čase, pro volný čas a volným časem.“ (Šerák, 2009, s. 54)

Jedny z mála hlavních funkcí, které zájmové vzdělávání poskytuje je orientace v pochopení světa a postavení jedince v něm, formování a zvládnutí sociálních rolí, šíření poznatků, podpora dalšího vzdělávání, hodnotné naplnění volnočasových aktivit. (Šerák, 2009)

Jednou z nejrozšířenějších forem zájmového vzdělávání jsou vzdělávací kurzy, což je forma časově a tematicky vymezena, která umožňuje účastníkům osvojit si pod vedením lektora odborné poznatky a praktické dovednosti z určité oblasti vzdělávání nebo pracovní činnosti. Další rozšířenou formou jsou kroužky, které jsou dobrovolné a amatérské sdružení jedinců se stejnou zájmovou orientací, kteří si své vědomosti a dovednosti rozšiřují a obohacují pomocí společné poznávací a tvořivé činnosti. Flexibilní spojení odborného studia s praktickým uplatněním získaných vědomostí,

které získávají z konkrétně konané činnosti. Hlavním cílem je spojení studia teoretických zásad s aplikací v praxi. (Šerák, 2009)

Profesní vzdělávání dospělých

Profesní vzdělávání dospělých zahrnuje všechny formy vzdělávání na úrovni odborného a profesního života dospělých, které zajišťují pouze prohlubování a zvyšování kvalifikace. (Bednaříková, 2012)

- **Konference** má za účel krátkodobé shromáždění skupiny osob se společným zájmem o poskytnutí informací z oblasti určitého oboru. Konference bývá časově kratší než seminář a je zaměřena na každodenní činnost účastníků. (Bednaříková, 2012)
- **Workshop**, ačkoliv jeho přesným překladem je dílna, tak se jedná o organizovanou formu řešení problémů ve skupině. Obsah řešení bývá předem znám, dochází zde k výměně názorů, srovnávání a hledání vhodných řešení. (Bednaříková, 2012)
- **Symposium** je forma kolektivních vzdělávacích činností, které umožňují účastníkům debatovat na velmi vysoké úrovni, nejčastěji o vědeckých problémech, které přednáší více odborníků najednou. Účastník přichází s již vypracovanými příspěvky. (Bednaříková, 2012)
- **Školení** je odborné vzdělávání, které je velmi členité. Lze rozlišovat krátkodobé, dlouhodobé, víkendové, hromadné, zaškolování, doškolování, přeškolování. Doškolování je forma školení krátkodobým kurzem sloužící k doplnění informací a vědomostí před nástupem do zaměstnání. Přeškolování upevňuje, aktualizuje informace ve specializovaném okruhu v situaci, kdy stávající vědomosti se obnovují novými, aktualizovanými informacemi. Zaškolování připravuje pracovníky k povolání s používáním jednoduchých nástrojů a pomůcek. (Bednaříková, 2012)
- **Cyklické školení** je zaměřené k osvojení či prohloubení vědomostí se zvláštním ohledem na specifické požadavky určité profese a funkce. (Bednaříková, 2012)

- **Účelové** školení poskytuje a doplňuje informace nutné k okamžitému zapojení do pracovní činnosti v určité oblasti. (Bednaříková, 2012)
- **Kaskádové** vzdělávání je formou podnikového vzdělávání, které se užívá při změnách, jak technologických, tak organizačních. V případě, že je nutné proškolit velké množství pracovníků, je prováděno způsobem školení každého nadřízeného u svého nadřízeného, který pak dále školí své podřízené. (Bednaříková, 2012)
- **Koučování** je metodou poradenství a školení, pro které je charakteristické, že v tomto případě kouč nedává jasné rady a doporučení, ale společně s koučovaným jedincem hledá řešení. (Crkalová, Riethof, 2012)
- **Stáž** je skupinové, nebo individuální vzdělávání mimo podnik. Probíhá vysláním pracovníka ke studijně pracovnímu pobytu do jiné organizace. (Bednaříková, 2012)

1.2 DRUHY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Formální vzdělávání dospělých

Formální vzdělávání se realizuje ve vzdělávacích institucích, které poskytují určitý stupeň vzdělání. Systém je tvořen základní, střední, odbornou a vysokou školou, jehož absolvování je dokládáno certifikátem. (Bednaříková, 2012)

Populace České republiky vykazuje vysokou vzdělanost spojenou s dostatečnými znalostmi a dovednostmi. V současnosti je pracovní síla ceněná pro svou kvalifikaci, zručnost, preciznost, schopnost pružně reagovat, přesto je nutné stále dbát na rozvoj lidských zdrojů. Dle údajů z roku 2006 byl v České republice vysoký podíl populace s vyšším sekundárním vzděláním (SŠ), ale nízký podíl populace s diplomem z terciálního stupně vzdělávání (VŠ), přestože je zde snaha nabídnout co největší počet různých studijních programů. V dnešní době je důraz kladem na formální vzdělávání, jež poskytuje absolvovanému potvrzení získaných znalostí a schopností diplomy o úspěšném absolvování studia, které se významně podílejí v úspěšnosti na trhu práce. (Rabušicová, 2008)

Neformální vzdělávání

Neformální vzdělávání je realizováno mimo vzdělávací systém formálního typu. Jedná se o soubor vzdělávacích aktivit se zaměřením na určité skupiny osob. Tento typ vzdělávání může být orientován do různých oblastí, např. zdravotní problematiky a jiné. Zahrnuje přednášky, školení, kurzy. Cílem je poznání, řešení potřeb a problémů, nikoliv kvalifikace. (Bednaříková, 2012)

Je zaměřeno na získání znalostí pro zkvalitnění společenského i pracovního uplatnění, které je poskytováno v zařízeních, soukromých vzdělávacích institucích, nestátních neziskových organizacích, školských zařízeních a dalších organizacích. Dále to mohou být organizované volnočasové aktivity pro mládež, děti i dospělé, kurzy cizích jazyků, školení, přednášky. Podmínkou je vedení lektorem s odbornou kvalifikací, pedagogem či proškoleným vedoucím, které ale nevede k získání určitého stupně vzdělání. (Rabušicová, 2008)

Informální učení

Tento způsob vzdělávání patří k jednomu z nejstarších způsobů nabytí znalostí a dovedností. Probíhá získáváním vědomostí, osvojování si dovedností a kompetencí z každodenních zkušeností a činností v práci, rodině, nebo volném čase. V tomto druhu vzdělávání není možnost ověřit si nabyté znalosti, které získáme prostřednictvím televize, jazykových kurzů nebo všech svých jiných aktivit, ve svém každodenním životě a to uvědoměle, i neuvědoměle. (Rabušicová, 2008)

1.3 METODY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Metody vyjadřují způsoby záměrného uspořádání činností pro realizaci vzdělávacích procesů a jejich účinnosti, aby se dosáhlo vzdělávacího cíle co nejefektivněji. (Bednaříková, 2012)

Výkladově ilustrativní metody

Výkladově ilustrativní metody se využívají v případech, kdy je problematika pro účastníky nová a není možnost využít předchozích zkušeností. Jednou z nejčastěji

používaných výkladově ilustrativních metod ve vzdělávání dospělých je mimo jiné také přednáška. (Bednaříková, 2012)

- **Přednáška** je metoda postavená na monologickém projevu přednášejícího, bývá často spojena s diskusí. Používá se v případech, kdy je potřeba v krátkém čase sdělit účastníkům určitou aktuální problematiku či potřebujeme novou koncepci sdělit většímu počtu lidí. (Bednaříková, 2012)

Dialogické metody

Dialogické metody aktivizují účastníky vzdělávání. Dochází k rozvoji samostatného myšlení a znalostí. Lektor má možnost zpětné vazby s informací nakolik bylo jeho výkladu porozuměno. Důraz je kladem na pochopení, nikoliv na zapamatování. Metoda učí samostatnému myšlení. Následně uvedu nejběžněji používané dialogické metody ve vzdělávání dospělých. (Bednaříková, 2012)

- **Brainstorming** je metoda typická pro tvorbu nových nápadů a rozvoj tvůrčího myšlení. Základem brainstormingu je formulace problému, se kterým jsou účastníci seznámeni a cílem je získání co nejvíce nápadů v čase 30 minut. (Bednaříková, 2012)
- **Diskuse** je prostředkem výměny informací mezi jednotlivými účastníky. Největší předností diskuse je pro účastníky vzdělávání možnost vyjádření vlastních myšlenek, názorů a zkušeností. Nejčastěji je využívána v případech, kdy se chceme seznámit s názory a zkušenostmi ostatních účastníků. Zvláště pokud je považujeme za hodnotné a cenné a následně je chceme využít pro potvrzení hlavních myšlenek vzdělávání. Téma se týká postojů, pocitů a hodnot. Účastníci se touto metodou naučí vytvářet vlastní názory a zároveň posuzovat názory druhých. (Bednaříková, 2012)

2 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Prvními předky člověka byli neandrtálci, kteří se vzdělávali již od počátku civilizace. Ačkoliv jejich způsoby komunikace a rozumové myšlení byly na velmi nízké úrovni, naučili se vyrábět a používat nože s dřevěnou rukojetí, škrabky, hlavice oštěpů a to vše pro potřeby lovu. Dokázali kvalitně zpracovávat kosti, paroží či kůži. Používali kamenné nástroje, které se podobaly sekýrkám či pěstním klínům a sloužily k potřebám obživy. (Hart-Davis, 2009)

Více než výroba nástrojů byl klíčovým momentem v učení vývoj řeči, která se rozvíjela z primitivních znaků a gest do vysoce propracované komunikace, plně artikulovaná řeč dosáhla svého vrcholu před třemi sty tisíci lety a to v souvislosti s úplným vyvinutím lebky. Od té doby se jazyk neustále vyvíjí a zdokonaluje, slouží jako nástroj pro zachovávání vztahů, rozvoj tlup a v důsledku toho se rozvíjela schopnost naučit se komunikovat prostřednictvím mluvené řeči. Předci se vzdělávali nejen řečí, ale i architekturou, to svědčí o jejich tehdejšímu způsobu myšlení, které dokládají jeskynní malby, šperky, sošky a mnoho dalších výrobků. Disponovali schopností určitého porozumění, které si prostřednictvím příběhů či písní dokázali předávat z generace na generaci, ale umění však zůstalo pořád hlavním způsobem vyjádření. Se vznikem prvních států došlo k rozvoji školského vzdělávání, v Mezopotámii zajišťovala vzdělání škola, která byla přístupná i dívkám, děti se zde učily převážně psaní, čtení, geometrii, přírodovědným a zeměpisným vědám. (Čornej, 2010)

Ve 2. tisíciletí př. n. l. osídlily balkánský poloostrov řecké kmeny, stojící za vytvořením vyspělé kultury a základu celé evropské vzdělanosti. Velmi se usilovalo o rozvoj lidské individuality, každé nucené vzdělávání bylo považováno za zlé a bezúčelné. Vzdělání bylo umožněno pouze svobodným a bohatým obyvatelům, otrokům byla jakákoliv výchova zamezována. Cílem výchovy byl rozvoj člověka jak po stránce tělesné tak duševní, od pohledu měl být krásnou, zdravou a eticky mravní bytostí. Školy byly vybaveny velmi prostě, pedagog sedával na zdobené židli, kdežto žáci sedávali na obyčejných židlích. Pomocí rydel a třtinových per psali na voskové tabulky, pravítky si pomáhali udržet písmo v rovině. Pedagogové známky k hodnocení

nepoužívali. Své žáky za studijní úspěchy chválili a odměňovali hračkami, knihami, zprostředkováním možnosti publikace svých znalostí na veřejnosti a před rodinou. (Vacínová, 2009)

V antické Spartě bylo školství zcela podřízeno státu, tělesné tresty byly běžným jevem. Tento typ výchovy byl předpokladem pro vojenskou činnost, jejímž cílem byla převážně statečnost, odvahy a fyzická síla. Přesto se Sparta starala nejen o výchovu chlapců, ale i o výchovu děvčat, které se před sňatkem věnovaly obdobným sportovním činnostem jako muži. Výchova žen byla důležitým státním úkolem, povinností žen bylo rodit zdravé potomky, budoucí obránce státu. (Vacínová, 2009)

Kdežto v Athénách byly všechny školy soukromé a školní docházka závisela na ekonomických poměrech rodin, ale ti rodiče, kteří své děti do školy neposílali, byli potrestáni zbavením nároku na státní důchod. Dívky byly ve vzdělávání silně omezeny, neměly možnost na veřejnosti sportovat, ani se volně stýkat s chlapci. Jen velmi omezeně se vzdělávaly v oblasti hudby, tance, počítání a čtení. Časté bylo používání nejen tělesných, ale i psaných forem trestů. (Vacínová, 2009)

V českých zemích velký význam pro výchovu a vzdělávání dospělých sehrálo šíření křesťanství s příchodem Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu roku 863. Jejich působení spolu se zavedením písmo hlaholice mělo kulturní a lidově-výchovný význam. Ve stejném směru se u nás proslavil i J. A. Komenský. (Bednaříková, 2012)

Vzestup kulturní úrovně a vzdělání v českých zemích významně podpořil Karel IV., který roku 1348 nechal vystavět v Praze univerzitu složenou ze čtyř fakult: právnické, lékařské, teologické a fakulty svobodného umění. (Čornej, 2010)

Prvním významným krokem ve vzdělávání učiněným panovnicí Marií Terezií bylo v roce 1774 uzákonění povinné školní docházky pro děti ve věku od 6 do 12 let, kde se děti učily tzv. trivium, tedy číst, psát, počítat. (Čornej, 2010)

V novověké pedagogice 17. a 18. století hraje důležitou roli Jan Amos Komenský (1592-1670), který výchovu považoval za nápravu lidstva, nalézání řádu a pravdy, které i promítl do svých literárních děl. V této době došlo k výraznému rozvoji vzdělanosti ve všech evropských zemích v souvislosti s rozvojem knihtisku, vznikem

nových škol a univerzit, veřejné školy se dělily podle náboženského zaměření, navštěvovali je většinou chlapci, dívky byly vzdělávány v domácím prostředí. I české země se mohly pyšnit neustále se rozvíjícím počtem nižších škol. Mnoho z nich působilo v nekatolickém duchu, na rozdíl od jiných evropských škol. Žáci se u nás učili latinským základům, matematice, antickým i světovým znalostem. (Čornej, 2010)

Největší rozmach ve vzdělávání dospělých za Rakouska-Uherska byl v českých zemích zaznamenán až v 19. století v souvislosti s razantní snahou o obrodu a upevnění českého jazyka, úsilím o národní vědu a kulturu v čele s J. Dobrovským, J. Jungmannem, F. Palackým a dalšími. Dochází ke vzniku řady dělnických spolků, později lidových akademií a škol. (Bednaříková, 2012)

„Nebývalého rozkvětu dosáhla na konci 19. století také česká kultura. Češi se mohli pyšnit vymýcením negramotnosti, kvalitním školstvím a vědeckými institucemi, mezi nimiž stála na prvním místě Česká akademie věd a umění, založena v roce 1891.“
(Čornej, 2010, s. 174)

Vzdělávací aktivity pro dospělé se rozvíjely i v rámci tělovýchovného hnutí tzv. Sokolem. Po 1. světové válce vznikla Lidová akademie. Meziválečný vývoj poznamenalo propracované Baťovo podnikové vzdělávání, který pochopil jako první význam kvalifikovanosti a vzdělávání při zvyšování produktivity práce. (Bednaříková, 2012)

V období 2. světové války bylo české školství řízeno říšským sekretářem spolu s ministerstvem školství. Snahou bylo zavedení fašistické ideologie do škol a tím zcela vymýt povědomí o českých dějinách. Školství zažívalo velký tlak a zásahy do obsahů vzdělávání se zákazem používání kolem tří set učebnic. Došlo k uzavření všech českých vysokých škol, které téměř okamžitě po válce obnovily svou činnost a studentům, kteří nemohli dostudovat, bylo umožněno studium dokončit ve zkrácených termínech. Karlova univerzita zřídila lékařskou fakultu v Plzni a Hradci Králové. Další nové vznikaly v Ostravě a to Akademie múzických umění, Vysoká škola sociální a politická. (Dvořáková, 2015)

Vznikla Socialistická akademie, která spadala do kategorie tzv. vyšších odborných lidových škol. Po roce 1948 bylo vzdělávání dospělých zcela podřízené komunistické straně. K pozitivní stránce patřila organizace podnikového vzdělávání, které bylo součástí kolektivních smluv a u všech větších podniků vznikaly dobře fungující závodní školy práce, podnikové technické školy a instituty. Oblast zájmové vzdělávání byla hlavním bodem ministerstva kultury, kulturní střediska a to jak krajská tak i okresní. (Bednaříková, 2012)

V roce 1953 nový školský zákon zaváděl osmiletou a jedenáctiletou střední školu. Z toho JSŠ a výběrová škola již umožňovaly absolvování mimořádné formy studia v průběhu zaměstnání. (Dvořáková, 2015)

Do roku 1989 byla organizace vzdělávání velmi dobrá, protože byla součástí centrálního plánování a rozhodování. Do současnosti se vzdělávání dospělých podřídilo v plném rozsahu mechanismům poptávky a nabídky. (Bednaříková, 2012)

Vzdělávací politika v ČSR před rokem 1989 byla pro vysoké školy typická tím, že docházelo ke změnám v oblasti výuky, délky, obsahu, formy i účasti. Hranice mezi střední školou a vysokou školou byly radikálně vymezeny. Na individuální vzdělávací potřeby nebyl brán zřetel. Došlo k vytěsnění věd z vysokých škol do specializovaných institucí. Po roce 1989 se rozšířila nabídka a příležitosti ke vzdělání, od té doby se vzdělání i poptávka po něm rozrůstá. (Krebs, 2010)

V roce 1991 začaly vznikat zkušební vyšší odborné školy, které v roce 1995 s novelou školského zákona dospěly k oficiálnímu vzniku VOŠ, jejichž velkým významem byl vznik na základě dosavadních středních odborných škol. Důvodem jejich vzniku byl vysoký zájem o vysokoškolské studium. Vysoké školy měly velmi omezenou kapacitu a nebyly schopny přijmout všechny uchazeče, proto neúspěšní zájemci měli možnost alternativy v podobě studia na VOŠ. (Rabušicová, Pol, 1999, online, cit. 2016-12-15)

Kromě rozšíření nabídky vznikly nové druhy škol navazující na domácí tradice v podobě víceletých gymnázií, nové druhy odborných škol s novými studijními obory respektující trh práce. Ke státním školám přibývá nestátní sektor, zřizovaný

soukromými osobami, církvemi, nebo společnostmi. V posledním vydaném zákoně v roce 2004 s účinností od 1. ledna 2005 k žádným výrazným změnám v oblasti vzdělávání dospělých nedošlo. (Dvořáková, 2015)

3 MOTIVACE VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Z psychologického hlediska je motivace považována za proces usměrňování a vynaložení úsilí k dosažení určitého cíle za pomoci hybných sil vycházející z procesů každého člověka. (Kučera, 2013)

Z hlediska andragogiky vychází motivace z nutnosti přijmout stávající motivy, které mohou mít různé podoby. Může tím být touha po sociálním uznání, získání určitého stupně významnosti, uznání okolí, touha po poznání něčeho nového. (Beneš, 2009)

Každé chování člověka je motivováno, ačkoliv všechny motivy nemusí být plně uvědomovány. Občas si člověk uvědomuje cíl, nikoliv však motivy, které ho k němu podněcují, nebo naopak ani ty, které ho od cíle odrazují. Pod cílem motivace lze rozumět to, čeho chce člověk dosáhnout. Cíl je plně uvědomovaný a obsahuje motivační charakteristiku, poznávací a emocionální aspekt, který je spjatý s předpokládaným uspokojením, který je od dosažení cíle očekáván. (Výrost, 2008)

Člověk se pro další vzdělávání většinou rozhoduje v době, ve které již není považováno jako předpoklad profesní dráhy. Klíčovým momentem se stává určitá podmínka v uspokojení některé z potřeb získaného právě vzděláváním, míra motivace má velký vliv na samotný efekt vzdělávání. (Veteška, Salivarová, 2013)

Pro podrobnější vysvětlení motivace dospělých je podstatné vědět, jaký zisk od něj lidé očekávají a jakou hodnotu mu sami přiřkládají. Energií, která vede k určitému cíli, i naopak situace, kdy jedinci zvažují procento své úspěšnosti, tedy nakolik jsou schopni svého cíle dosáhnout. Čím je procento nižší, tím nižší je i samotná motivace. (Rabušicová, 2008)

Jedná se o náznak něčeho, co nás žene kupředu, ať už je to potřeba, emoce, nebo touha, které bez naší vůle nebudou efektivní, protože naše vůle znamená rozhodnutí něco konat, někam směřovat. (Adair, 2004)

Motivací dospělých lidí k neustálému vzdělávání je obava z nezaměstnanosti, sociálního vyloučení, zlepšení pracovního uplatnění, osobního rozvoje, uspokojení požadavku zaměstnavatelů. V souvislosti s dosažením určitého stupně vzdělání se pojí

i nárůst příjmu do budoucna v důsledku vyšší jistoty udržení zaměstnání. Lidé po dosažení určitého vzdělání odcházejí ze škol, z důvodu, aby načerpali životní či pracovní zkušenosti a ke vzdělávání se později opět vrátili. Motivace je zdrojem, z něhož vychází naše jednání a jehož prostřednictvím lze tímto jednáním vysvětlit prospěch, který jedinec očekává jako odměnu za absolvované vzdělávání. (Rabušicová, 2008)

Nejčastější potřebu vzdělávání mají také osoby, které jsou z nějakého důvodu ohroženi ztrátou zaměstnání, nezaměstnané osoby, ženy na mateřské dovolené a starší osoby, za předpokladu, že disponují dostatečnou vnější motivací. (DBM, 2009, online, cit. 2016-11-23)

Ochota k formálnímu vzdělávání je patřičná pro osoby s vyšším vzděláním, naopak se zvyšujícím věkem se tato šance značně snižuje. Na ochotu vzdělávat se však druh povolání, lokace bydliště, ani příjem nemá žádný vliv. Podíl mužů a žen na vzdělávání je vyrovnaný. Převažujícím motivem je zlepšení pracovního uplatnění. Je patrné, že čím vyšší vzdělání osoby mají, tím dochází k poklesu pracovní motivace a zvýšení motivace mimopracovní. (Rabušicová, 2008)

Neformálního vzdělávání se nejméně účastní osoby, které mají nižší vzdělání, osoby starší generace, naopak účastníky jsou osoby, které vzdělávání přikládají velkou hodnotu a nejčastěji jsou to právě ti, kteří mají vyšší vzdělání. Velké procento osob vstupuje do vzdělávání na základě požadavku zaměstnavatele, motivace ze strany okolí a na doporučení vhodných neformálních vzdělávacích aktivit. Motivace je snižována vlastním pohledem na dostatečnost vlastních znalostí, čím větší máme pocit, že naše znalosti a zkušenosti jsou dostatečné, tím více se snižuje účast na dalším vzdělávání. (Rabušicová, 2008)

Motivace vnitřní, vnější, pozitivní a negativní:

- Vnitřní motivace vychází přímo ze samotného jedince, následkem je nalézání potěšení a získání příjemného pocitu z příslušného vzdělávání. (Rabušicová, 2008)

- Vnější motivace je výsledkem určitých tlaků vycházejících z vnějšího prostředí, tlak nutí jedince začít se vzdělávat, bez pocitu vlastního přání. (Rabušicová, 2008)
- Pozitivní motivace je způsobena kladným vyjádřením uznání, pochvaly, výbornou známkou. To vše posiluje naši další činnost. (Veteška, 2013)
- Negativní motivace je podpořena neúspěchem, kritickým hodnocením, špatnou známkou. Důsledkem negativní motivace je absence zájmu o pokračování ve vzdělávání, negativistický postoj ke studiu. (Veteška, 2013)

Člověka mohou vést kombinace všech těchto motivací. Jelikož je to energie, která vede lidské jednání k určitému cíli, může začít klesat v případě, že šance na úspěch začne být považována za nízkou. (Rabušicová, 2008)

Touha po neustálém vzdělávání je naší hnací silou k celoživotnímu vzdělávání. K tomu všemu je potřebná i motivace, která dodává člověku chuť učit se novým věcem a obětovat tomu nejen svůj volný čas, ale kolikrát i nemalé finanční prostředky. Motivací dnešní doby ke vzdělávání je dosažení většího výdělku v kombinaci spolu se získáním nových dovedností, získání něčeho nového, popřípadě lepšího zaměstnání, zvýšení pracovní pozice. Proto je nezbytné, aby celoživotní vzdělávání bylo dostupné všem občanům bez rozdílů, každý by si měl zvolit takové vzdělávání, které je vyhovující pro jeho zaměření, nebo osobní zájem. (Krebs, 2010)

K efektivnímu vzdělávání dospělých výrazně přispívá dobrovolnost a uvědomělost vyjádřená ve vztahu ke všem vzdělávacím procesům a k nabytým informacím. (Barták, 2015)

Vždy je dobré neustále promýšlet vlastní životní cíle a mít je neustále na paměti, stálé vědomí smyslu nás může pravidelně vést bez jakýchkoliv kontrol, ať se již rozhodneme pro cokoliv, je vhodné si všimnout, zda se po určitém časovém horizontu, kterým je myšleno rozmezí 2 měsíců, podařilo vytvořit základní návyk, činnost, která probíhá již přirozeně, nebo se do ní musíme stále nutit. Pokud návyk již vznikl, podstatou nyní je zda nám přináší očekávaný užitek. (Plamínek, 2013)

To co člověka povzbuzuje k samotnému učení je určitá sebmotivace, pomocí autosugescí v podobě určitých frází, často používanou větou bývá: „Zvládla to spousta lidí přede mnou, zvládnou to také.“ Touhu k učení je nutné neustále vzbuzovat a trvale udržovat, nejúspěšnější motivací k učení je samozřejmě samotný úspěch, k tomu je potřeba nastavení realistických celkových i dílčích cílů, aby člověk mohl zaznamenávat úspěchy postupně. Úspěšné učení není předpokladem nadání, ale naučit se využívat správné postupy učení. (Mužík, 2005)

Každou studijní motivaci povzbuzuje další studijní úspěch a zajištění použitelnosti nově získaných informací. Motivace je jedním ze znaků efektivního studia, nejčastěji je povzbuzena zvědavostí a radostí z úspěchů. (Palán, online, cit. 2016-11-22)

I v průběhu dospělosti existují jisté potenciály pro učení, způsobilost k učení s věkem neklesá, pouze dochází k úpravě a změně na úrovni psychických funkcí, podílejících se na vnímání, zpracování a pochopení učebních informací. S věkem dochází také ke zpomalení i paměťové funkce. Úspěšnost učení a vzdělávání je možné posuzovat zážitkovým stavem, který disponuje silným motivačním a emocionálním vlivem na chování a jednání. Pro úspěšnost učení je důležitý stimul k učení, způsobilost k učení, stanovení cílů a schopnost rozeznat co je podstatné a důležité se naučit a co nikoliv. (Špatenková, Smékalová, 2015, online, cit. 2016-12-16)

Zajímavým poznatkem, který ovlivňuje motivaci k dalšímu vzdělávání u plnoletých studentů středních škol, nebo dosažení cíleného stupně vzdělání je ovlivněno na základě socioekonomického statusu rodičů, rodinného zázemí, vzdělávacích zdrojů v rodině, důraz rodičů na vysokoškolské vzdělání. S vyšší vzdělání rodičů se shoduje vyšší touha také po vyšším vzdělání jejich potomků, s tím, že větší vliv na motivaci má vzdělání matky. (Hlad'o, 2015, online, cit. 2016-12-16)

Při volbě dalšího vzdělávacího procesu mladí lidé zastávají jistou motivaci sourozenecké vazby, které jsou často zdrojem výzev a konkurencí, dochází ke srovnávání schopností. Osoby narozené v pořadí jako první ze sourozenců jsou ovlivňovány oběma rodiči, kdežto ti další v pořadí už se ovlivňují vzájemně a to nejen v dětství, ale často právě i v dospělosti. (Hlad'o, 2015, online, cit. 2016-12-16)

Motivace k učení je vázaná na předešlé zkušenosti studentů s konkrétními činnostmi ve škole. Motivační struktura je chápána jako hierarchické uspořádání soustavy motivů různé intenzity a druhů vzájemných vztahů ovlivňující činnost studentů. Cílem formování motivační struktury je odstranění, nebo potlačení daného motivu, který odpovídá společenským požadavkům. (Lobotková, 2016, online, cit. 2016-12-16)

3.1 MOTIVY

Motiv je pojem vyjadřující určitý obsah uspokojení, který vyjadřuje psychologický motiv chování, vysvětluje důvod, proč se jedinec chová určitým způsobem, aby dosáhl svého cíle. Motivy jsou odvozené z obsahů dosažených uspokojením, při pocitu hladu je naším motivem nasycení. (Nakonečný, 2009)

Souhrn motivujících činností, které jsou spojené především s potřebami, zájmy, vlohami a postoji. Současně s emocemi projevuje velký vliv na počátek, průběh i finální výsledek učení. Výsledkem bývá vlastní motivace, kterou si lze objasnit pomocí důvodů, které nás k učení vedou. Tento krok nás vede k překonávání překážek spojených s učením. (Mužík, 2005)

Jsou našimi příčinami či pohnutky, které určují, zda budeme k určitému cíli směřovat či se od něho vzdalovat, zda se něčemu chceme vyhnout, nebo něco získat. Síla motivu velmi ovlivňuje intenzitu a kvalitu chování, které se projeví rázností, vytrvalostí, nebo důkladností. Pokud jsou naše pohnutky hodně intenzivní, dokáží naše prožívání naprosto ovládnout. Síla motivů zase určuje, která z činností bude provedena jako první a kterou lze odložit na později. Důvodem pro usilovné studium může být jednak zvědavost člověka, touha po úspěchu, zvýšení sebehodnocení, kompenzace pochybností o sobě samém, popřípadě kombinace všech pohnutek. (Plháková, 2004)

Motivy mohou vycházet z vlastní iniciativy, z okolí, mohou se opakovat, či vycházet z momentální situace, mohou být vrozené, tělesné, naučené, nebo závislé na prostředí. (Kučera, 2013)

Každé motivy jednotlivých skupin osob se výrazně odlišují. Rozdíly v motivaci jsou snadno odhadnutelné na základě věku, ekonomického statusu, dosaženého vzdělání, pohlaví a životních okolností. Mladší lidé využívají spíše motivaci rozumovou, hledají

blaho, prospěch. To vše je spojeno s výkonem profese, u starších osob se více vyskytuje motivace spojená s trávením volného času. S vyšším věkem a sociálním statutem dochází k přeměrování na upokojujování vyšších potřeb, zvýšení sociálního statusu, finančních příjmů. Vzdělání pozitivně ovlivňuje i vznik poznávacích motivů. (Beneš, 2008)

Hlavním důvodem vzdělávání se stává výkon profese, tím se vytrácí i jeho dobrovolnost a nastává situace obdobná školní výuce. Každý účastník je motivován, mnoho jich, ale často selže. Potřeba učení vzniká obvykle tam, kde dochází k trávení času, to bývá nejčastěji v zaměstnání, nebo s rodinou a příčinou vzdělávání bývá zvládnutí určitých životních změn. Většinou učení nevyhází ze samotné radosti něčemu se učit, ale za účelem řešení konkrétních situací. (Beneš, 2008)

Chování člověka neovlivňuje pouze jeden motiv, ale určuje ho řada navzájem propojených motivů, kdy jeden z nich bývá převažující. Motivace může souviset s pracovním zařazením, pracovním postavením i s pracovními perspektivami. Osoby od vzdělání očekávají pozitivní změny v oblasti pracovního zařazení, kariérního růstu, hodnocení. Změny ve specializaci, uznání kvalifikace v aktuální pracovní pozici v podobě splnění rekvalifikace a jiných kvalifikačních požadavků. (Hladílek, 2009)

Kvalita vzdělávacích aktivit, přístup ke studiu, plnění studijních úkolů mohou být motivujícím, nebo naopak demotivujícím prostředkem zajišťujícím vzdělání. V tomto případě je pozitivní motivací perfektní organizace ve vzdělávání, kvalifikovaný přístup pedagogů k výuce i studentům, odstranění studu a obav, pozitivní hodnocení výsledků, uplatnění moderních a funkčních vzdělávacích technik, stanovení dosažitelných krátkodobých i dlouhodobých pedagogických cílů. (Hladílek, 2009)

4 BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Důvodem, proč se dospělí nechtějí dále vzdělávat, mohou být takové, že se lidé chtějí věnovat pouze svému zaměstnání, z finančních důvodů musí pracovat a na studium by jim nezbyval čas, brání jim v tom rodinné důvody, kterými může být plánovaný sňatek a okolnosti s tím spojené, těhotenství a péče o dítě, rodinu, nebo se jim nelíbilo ve škole, či se jim ve škole nedařilo dobře natolik, aby se dále vzdělávali. Brání jim v tom vážné zdravotní důvody at' své či někoho blízkého, nebo jen neměli úspěch při přijímacích zkouškách na škole podle svých představ. (Rabušicová, 2008)

Mohou nastat situační bariéry, které mohou být zapříčiněny nedostatkem peněz, času, špatnou dopravní sítí, určité institucionální bariéry, které mohou být způsobeny nevyhovujícím rozvrhem, nedostatkem vhodných programů. Osobní bariéry se vztahují k postojům a ke vnímání sebe v roli studenta. (Rabušicová, 2008)

V souvislosti s přibývajícím věkem, dochází ke změnám ve smyslových orgánech, kdy dochází k oslabování zraku, zhoršení sluchu, poruchám v psychomotorice, které mají za následek špatnou koordinaci pohybu, obratnost. Každý z procesů probíhá u každého odlišně v jiných časových horizontech i intenzitě. Poznávací funkce jako vnímání, paměť, myšlení zůstávají zachovány v případě, že jsou trénovány a využívány. (Bednaříková, 2012)

V dospělém věku učení závisí také na okolnostech, které mohou mít povahu vnitřních podmínek, motivace, umění učit se, zdravotní stav. Vnější podmínky závisí na dostupnosti vzdělávání a jiných náležitostech. Dospělí lidé většinou vstupují do vzdělávání s vlastním sebehodnocením a vnímáním z nichž mají obavy, zda studium úspěšně dokončí. Uvažují velmi emocionálně, pokud nastane situace, že nejsou tak úspěšní jak by sami chtěli být, ztrácejí jistotu a nedůvěřují si. Důležité je pro člověka povzbuzení chválou. Všichni dospělí jedinci jsou schopni si sami stanovit učební síle, mívají i často lepší studijní výsledky než mladší studenti, protože jsou v učení pečlivější, důslednější a zodpovědnější, ale potřebují vše srozumitelně a jasně vysvětlit. Nejen v běžném životě, ale i při učení dochází k situacím, které nám způsobují zátěž a můžeme je vnímat jako překážku v učení, negativně ovlivňují průběh učení i jeho

výsledky. Mohou to být psychologické bariéry, do této skupiny patří nedostatečný způsob motivace, nebo špatný styl učení, který je neefektivní, nedostatek vytrvalosti, intelektu, obava ze selhání. (Bednaříková, 2012)

Pedagogické bariéry vytváří velký časový odstup od posledního soustavného vzdělávání, málo předchozích zkušeností, nekvalitní forma výuky, obava z konkurence. Organizační bariéry, které se skládají z nedostatečných nebo špatně formulovaných informací o studijních možnostech, málo finančních prostředků, špatné spojení, složitá rodinná situace. (Bednaříková, 2012)

Velkou demotivací je nezájem a lhostejnost ostatních účastníků studia, ale i přísné vyžadování účasti při plnění formálních úkolů a činností, nadřazenost lektorů, podceňování účastníků studia, nezájem o jejich studijní a osobní podmínky, vedení, moralizování, autoritativní přístup, nedostatečné množství studijních materiálů, jak v publikované, tak elektronické podobě. (Hladílek, 2009)

5 ZÁTĚŽOVÉ SITUACE VE VZDĚLÁVÁNÍ

Každé studium obnáší zátěžové situace, které na každého působí individuálně. Nashromážděná data udávají informaci, že na účastníky vzdělávání ve všech věkových skupinách působí největší zátěž zpracovávání velkého množství písemných úkolů. Velkou zátěží je i plnění povinných částí každého vysokoškolského studia a to konkrétně absolvování zkoušek a s tím jsou spojené časové termíny, které se kolikrát překrývají či je jich mnoho za sebou, zkouškové termíny nejvíce zatěžují osoby do 25 let, postupně s věkem se tento druh zátěž snižuje. Ve studiu způsobuje velké zatížení taktéž kvalifikační práce, která je pro studující nejen časově náročná na vypracování, ale také na přípravu k samotné obhajobě, překvapivě toto velmi zatěžuje osoby nejvíce ve věku do 25 let a od 45. roku věku. V menším počtu účastníci studia považují za značnou zátěž při studiu dlouhý interval mezi absolvováním písemné zkoušky a jejím výsledným ohodnocením ze strany pedagoga. Tento interval zatěžuje nejvíce osoby ve věku do 20 let a od 26-35 let života, nejméně stresová lhůta mezi zkouškou a ohodnocením je pro osoby od 45. roku. Velké množství písemně zpracovávaných úkolů značně ovlivňuje účastníky ve věku od 45 let. Naopak nejmenší zátěží jsou pro studenty ve věku mezi 20-25 roky života. Avšak v celkovém výsledku pocitově studenti vnímají tyto zátěže spíše jako méně časté. (Kovářová, 2015, online, cit. 2016-12-28)

Vzdělávání nemusí negativně ovlivňovat jen samotné zátěžové situace, se kterými se setkáváme během účasti studia, ale velmi na nás také působí velká pracovní vyčerpání, a s tím spojená absence volného času, nedostatek energie na studium, ale i finančně či časově náročné cestování za studiem. Při řešení pracovních a rodinných záležitostí je velkou bariérou postrádání dostateku klidných chvil ke školní přípravě. Značně nás při výkonu studia také ovlivňuje nejen změna zdravotního stavu, ale i proměnlivost meteorologických podmínek. Zátěžové situace se u studentů kombinovaného a prezenčního studia nějak výrazně neliší. (Kovářová, 2015, online, cit. 2016-12-28)

5.1 STRES

Stres je nedílnou součástí každého života, ale i studia a pod jeho pojmem je charakterizována fyziologická odpověď na nějaký typ ohrožení či poškození organismu. Stres připravuje naše tělo na určitou aktivitu boje či útěku a tím odstranit stresor, což může být změna situace a následné znovu navození optimálního stavu. (Kučera, 2013)

Během stresové situace lidé mohou reagovat různě, u někoho se můžou následkem projevit závažné psychické nebo tělesné problémy, pro jiného můžou být výzvou, nikoliv problémem. Obecně zdrojem stresu může být velké množství událostí, které mohou způsobit zásadní změnu, která ovlivní životy mnoha lidí, typické jsou například živelné katastrofy. Jiné osoby mohou být ovlivněny životní změnou, takovou změnou může být stěhování, nové zaměstnání, nemoc, svatba, úmrtí, narození dítěte. Některé z příčin jsou akutní a trvají krátkou dobu, jiné mohou být chronické a trvající delší dobu. Zdroj stresu také může vycházet ze samotného jedince, pokud dojde ke střetu motivů a přání. (Nolen-Hoeksema, 2012)

Traumatické události jsou nejviditelnějším zdrojem stresu, a to nejen přírodní katastrofy, ale i dopravní nehody, násilné útoky, aj. Po těchto událostech nastává specifický sled reakcí. Prvním je šok a ochromení, zapřičiňující, že oběť bloudí, neuvědomuje si svá zranění ani nebezpečí. V další fázi jsou oběti pasivní, nedokážou vykonat jednoduché úkoly, pokud jí to nikdo neřekne. Ve třetí fázi nastává pro oběti pocit neklidu a úzkosti, špatně se soustředí, ale neustále popisují traumatickou událost, kterou prožily. Pro ovlivnitelnost neboli míru, kterou můžeme událost vyvolat či zastavit, je důležité to, zda situaci vnímáme jako stresovou. Mezi takové události patří úmrtí milovaného člověka, vážné onemocnění, či ztráta zaměstnání. Tyto situace jsou stresové, protože je nelze ovlivnit, ale ani jim jakkoliv zabránit. Předvídatelnost udává, do jaké míry víme, kdy jaká daná událost nastane, i přestože o ní víme, nemůžeme ji ovlivnit, ale už ji vnímáme jako méně stresovou. Zásadní změny životní situace mohou být stresové, ať jsou již jakékoliv a nemusí to být jen ty negativní, pozitivní situace mohou být taktéž stresové, protože vyžadují přizpůsobení. Ne však

každý je považuje za stresové, pro někoho jsou brány jako výzva. (Nolen-Hoeksema, 2012)

Vnitřní konflikty mohou být nevyřešené záležitosti ať už vědomé či nevědomé. Konflikt nastává, pokud si jedinec musí zvolit mezi cíli, které se vzájemně neslučují. Stresové reakce mohou být vyvolány i běžnými událostmi, jsou to situace s typickými znaky a těmi jsou neovlivnitelnost a nepředvídatelnost. Přinášejí vnitřní konflikty a působí změny životních podmínek. Stupeň stresu souvisí s danou událostí a různým typem jedinců, protože lidé vnímají předvídatelnost určité situace a míru ovlivnitelnosti rozdílným způsobem, odlišně vnímají nároky, které daná situace klade na jejich schopnosti. (Nolen-Hoeksema, 2012)

5.1.1 PROJEVY STRESU

Stres se může projevovat různými způsoby, velmi ovlivňuje naše tělo, psychiku, chování, emoce a myšlení, může zapříčinit sociální dopad. Mezi fyzické reakce na stresové situace lze zařadit silné pocení, zvýšená hladina krevního tlaku a srdečního tepu, zrychlené dýchání. Všechny reakce chrání naše tělo před poškozením organismu, i přestože nám mohou být na obtíž. Tyto fyzické reakce probíhají automaticky a nelze je vědomě kontrolovat na rozdíl od těch psychických. (Buchwald, 2013)

Naopak uvnitř těla dochází ke zvýšení vylučování hormonu serotoninu, který zabraňuje, aby člověk upadl do hluboké deprese, mimo jiné dochází ke zvýšení tvorby hormonů noradrenalinu, kortizolu, adrenalinu, dále v tomto procesu dochází k uvolňování krevních cukrů z jater, které slouží k okamžité spotřebě energie a spalování tuků z tukových tkání. (Kučera, 2013)

Stres je výsledkem působení zátěže neboli stresorů, pod jejichž vlivem stres vzniká, nemusí být jen ten negativní, ale může na nás působit i pozitivně a plnit důležité funkce. Ten, který v nás vyvolává příjemné pocity, nazýváme eustres, má posilující funkci a pomáhá nám najít stabilitu a rovnováhu, ten, který je provázen nepříjemnými pocity nazýváme distres, jelikož nás často vyčerpává a ničí. (Plamínek, 2013)

Čím více eustresu máme, tím více se vytváří odolnost proti distresu, proto je důležité eustres vyhledávat pro upevnění naší odolnosti, pokud ji mít nebudeme, nebo nelze

změnit působení distresu, může nastat situace, kdy dojde k podlomení našeho zdraví a zhroucení organismu. Odolnost vůči stresu má mnoho schopností, dokáže se měnit v čase, lze ji vědomě ovlivňovat, ale závisí na mnoha faktorech. Ke zvládnutí stresu vedou dva způsoby, jeden z nich směřuje do našeho okolí a je ovlivňován zátěží, druhý vede do našeho těla a ovlivňuje naši odolnost. Člověk nemá vždy takový dostatek výchovných podnětů, které by ho dostatečně chránily před stresem, což způsobuje bezbrannost hlavně v dětství, kdy probíhá učení napodobováním chování našich vzorů. To je ten důvod, proč jeden člověk pociťuje ve stejné situaci eustres a druhý distres. Oba druhy stresu mají schopnost přenášet se z člověka na člověka, zhoršovat či zlepšovat náladu skupin. (Plamínek, 2013)

Mnohé stresové situace lze předvídat a předcházet jim, mohou být způsobeny přetížením, kdy dochází k nerovnováze výkonu a potenciálu, vnější nejistotou, související s nedostatkem informací a možnými hrozbami, naléhavost, která je spojena s nedostatkem času a blížícími se termíny, důležitost spojena s odpovědností, vnitřní nejistota, spojena s nízkou sebedůvěrou, vnitřní rušení, projevy nemocí, následky úrazů, vnější rušení například hlukem. (Plamínek, 2013)

Ne každou stresovou situaci lze předpokládat, nebo ji předejít, proto člověk bude neustále vystaven nějaké míře stresu a na toto je dobré se připravit. Příprava disponuje třemi nástroji a to analýzou, tréninkem a plánováním. Analýza nám pomáhá vybavit si, co vše nás stresuje, jaké jsou naše reakce a jaké reakce bychom chtěli mít v určité situaci. Uvědomíme si, co nám brání reagovat dle našich představ, a pokud je možné je odstranit, tak to učinit. Plánování nám umožňuje si ve svých myšlenkách projít stresovou situaci, vybavit si klíčové okamžiky a reakce na ně. Trénink spočívá ve vyhledávání podobných situací s podobnými stresory, čím více je budeme trénovat, tréma úplně vymizí. Přestože stres začne působit nečekaně, nezbyvá nic jiného, než se spoléhat na fyzickou a psychickou kondici, která souvisí se stylem života. Je proto důležité dodržovat určitá pravidla, která vedou ke zvýšení odolnosti vůči stresu a tím je dostatek spánku, který je sice individuální, ale za vydatný spánek je považováno kolem 7-8 hodin denně, tato optimální doba spánku zabrání působení stresu na naše tělo. Pohyb, který by měl být přirozený a pravidelný s využitím všech svalů v těle spojený s konzumací zdravé stravy. Umět správně relaxovat, bez toho by s námi náš organismus

přestal spolupracovat, zamezit používání prostředků k předcházení únavy, jako je káva, alkohol, léky, drogy, které sice přispívají k aktivitě, ale také jsou to návykovými, a velmi zatěžují náš organismus. (Plamínek, 2013)

Eustres ačkoliv nejen, že je příjemný, je také negativem a udržuje nás v napětí, od kterého je dobré si také odpočinout, čehož nejlépe docílíme právě spánkem, ale také schopností vnímat a prožívat život v plné míře a všemi smysly, toho lze dosáhnout např. meditací. (Plamínek, 2013)

5.1.2 PSYCHICKÉ REAKCE NA STRES

Různé stresové situace mohou vyvolat emoční reakce v rozsahu od veselosti, až po depresi, úzkost, vztek. Pokud stresová situace dlouhodobě pokračuje, dochází ke kolísání emocí na základě toho, jak je situace zvládnutelná. Emočními reakcemi na stres jsou neurotické poruchy, vztek, agrese, apatie, deprese, oslabení kognitivních funkcí. (Nolen-Hoeksema, 2012)

Neurotické poruchy

Neurotické poruchy jsou jedny z méně závažných poruch. Projevy příznaků jsou různé, ale při neurotických poruchách jsou mnohem silnější, trvají výrazně déle a značně snižují kvalitu života. Nejčastějším příznakem bývá úzkost, poruchy spánku, omezené soustředění, obavy z různých objektů nebo situací, různé tělesné obtíže. Při lékařských vyšetřeních se obvykle nenajde žádná příčina. Obecně se tyto poruchy projevují např. bolestmi hlavy, zažívacími obtížemi, bušením srdce, bolestí páteře a mnoha dalšími příznaky. Úzkostných poruch je celá řada, mezi ty nejznámější můžeme zařadit fobie, které se v určitých situacích projevují pocitem strachu a úzkostí. Další úzkostnou poruchou je panická porucha, vyznačující se náhlou a intenzivní úzkostí s tělesnými příznaky v podobě třesu, srdečních, dýchacích obtíží a nadměrného pocení. Jako další můžeme zmínit smíšenou úzkostnou depresivní poruchu. Příznakem této poruchy je taktéž úzkost, která ovšem nedosahuje takové síly, na rozdíl od předchozí zmíněné panické poruchy. (Psychiatrická nemocnice Havlíčkův Brod, online, cit. 2017-01-18)

Vztek a agrese

Vztek je běžnou reakcí na stresovou situaci, která však může vyústit právě v agresi. Dospělí lidé většinou svou agresi nevyjadřují fyzicky, ale slovně. Přímá agrese není vždy možná a člověk neví na co zaútočit, ale při vzteku hledá objekt, na kterém si svou zlost může vybit i přestože to není skutečná příčina agrese. (Nolen-Hoeksema, 2012)

Apatie a deprese

Někteří lidé reagují na stresové situace uzavřením se do sebe, pokud však podmínky pro stres přetrvávají a jedinec se s nimi nedokáže vyrovnat, může apatie vyústit v depresi. Apatie vzniká z tzv. naučené bezmocnosti, které je stagnací na řešení situace, která je podle nich beznadějná a proto nemá smysl hledat žádná východiska. (Nolen-Hoeksema, 2012)

Oslabení kognitivních funkcí

Při kontaktu se silnými stresovými situacemi mimo jiné také lidé vykazují oslabení kognitivních funkcí, dochází k potížím se soustředěním a logickým sledem myšlenek, lehce se nechají rozptýlit, což může mít za následek strnulé lpění na naučených vzorcích chování, člověk nedokáže uvažovat o alternativách způsobů chování. (Nolen-Hoeksema, 2012)

5.1.3 FYZIOLOGICKÉ REAKCE NA STRES

Tělo na stresory reaguje, velmi rychlým spuštěním obranných reakcí, pokud je stresová reakce rychle vyřešena tak ustoupí, pokud stresová situace přetrvává, organismus se snaží přizpůsobit a objevují se vnitřní reakce. (Nolen-Hoeksema, 2012)

Útok, nebo útek

Bez ohledu na druh stresu, tělo se automaticky připravuje ke zvládnutí naléhavé situace reakcí na útok či útek z ohrožující situace, proto potřebuje hodně energie, játra začínají produkovat zásobu cukru, do krve se uvolňují hormony podporující přeměnu tuků a bílkovin na cukry. (Nolen-Hoeksema, 2012)

Stres ovlivňuje naše zdraví natolik, že při opakovaných pokusech přizpůsobit se stresu může dojít k vyčerpání organismus do takové míry, že se zmenší odolnost proti nemocem. Chronický stres může způsobit závažné zdravotní potíže, kterými mohou být žaludeční vředy, srdeční choroby, vysokých krevní tlak. (Nolen-Hoeksema, 2012)

Účastníci vzdělávání při zátěži pociťují srdeční potíže, střevní problémy, větší podrážděnost, úzkosti, rozladěnost, zaznamenávají potíže se spánkem, ve velké míře požívají alkoholické nápoje a tabákové výrobky. (Kovářová, 2015, online, cit. 2016-12-28)

5.2 JAK ZVLÁDNOUT STRES

Strategií zvládnání stresu jsou činy a úsilí s cílem vyrovnat se s nároky, které negativně ovlivňují naši osobnost a přetěžují naše schopnosti. Stres lze zvládnout pomocí pozitivních myšlenek, hodnocení a postojů. Je třeba posílit vlastní pozitivní myšlení, promluvit si o své situaci s někým dalším, vzpomenout si na obdobné stresové situace, které jsme překonali, tzn. odvézt pozornost od negativních myšlenek k těm pozitivním, a to znamená krok k úspěchu. Stres lze zvládat i pomocí určitého cíleného jednání, tím, že stresovou situaci změníme ještě dříve, než k ní dojde upuštěním chování, které k tomu směřuje, vypracování časového harmonogramu. Tělesné a psychické uvolnění pomocí relaxačních technik jako autogenní trénink, dýchací techniky, lze využít ve stresových situacích k rychlému uvolnění, kdy postupem času zvětšujeme naši stresovou toleranci a přistupujeme ke stresovým situacím s větším nadhledem. (Buchwald, 2013)

Nejvíce se u studentů při zátěži osvědčuje hledání prostředků k odstranění zátěže v podobě konzumace sladkých jídel, pití kávy, uvolnění pomocí pravidelného sportování, věnování se svým zájmům. Jen malé procento osob udává, že jako podporu při zvládnání stresových situacích požívají alkoholické nápoje, nebo medikamenty. Jsou i lidé, kteří nevyužívají žádné techniky pro snadnější zvládnutí zátěžových situací. (Kovářová, 2015, online, cit. 2016-12-28)

PRAKTICKÁ ČÁST

6 CÍLE A PŘEDPOKLADY PRŮZKUMU

Empirická část práce se zaměřuje na čtyři hlavní cíle, které se následně dělí na dílčí cíle. Předmětem průzkumu bylo stanoveno třináct průzkumných předpokladů, které následně budou potvrzeny nebo vyvráceny.

6.1 Cíl průzkumu

Hlavní cíl č. 1: Zjistit postoj dospělé populace k dalšímu vzdělávání ve smyslu jeho potřeby pro profesní kariéru a osobní život.

Dílčí cíl č. 1: Jaký procentuální podíl dospělé populace o vzdělávání uvažuje?

Dílčí cíl č. 2: Jaká je vzdělanost dospělé populace?

Dílčí cíl č. 3: Kolik procent dospělé populace považuje možnosti pro vzdělávání dospělých za dostatečné?

Dílčí cíl č. 4: Kolik procent osob vzdělání považuje za úspěch v životě a nutnost dnešní doby?

Hlavní cíl č. 2: Zjistit, jaké jsou motivace a bariéry dospělých jedinců v dalším vzdělávání.

Dílčí cíl č. 1: Jaké procento osob motivuje ke vzdělání lepší finanční ohodnocení v zaměstnání?

Dílčí cíl č. 2: Kolik procent osob od vzdělávání odrazují finanční důvody?

Hlavní cíl č. 3: Zjistit zda se dospělá populace vzdělává i jiným způsobem, než formálním.

Dílčí cíl č. 1: Kolik procent dospělých osob se vzdělává prostřednictvím neformálního vzdělávání?

Dílčí cíl č. 2: Kolik procent osob se nikdy žádného neformálního vzdělávání neúčastní?

Hlavní cíl č. 4: Zjistit okolnosti zátěžových situací u dospělých.

Dílčí cíl č. 1: Kolik procent osob zvládá špatně stresové situace?

Dílčí cíl č. 2: Jaké procento dospělých osob řeší stresové situace konzumací alkoholu?

Dílčí cíl č. 3: Kolika procent dospělých osob stresuje zaměstnání?

6.2 Předpoklady průzkumu

Předpoklad č. 1

Dospělé respondenty nejčastěji stresuje zaměstnání. (Otázka č. 17)

Předpoklad č. 2

Stresové situace špatně zvládá více, než 60% respondentů. (Otázka č. 18)

Předpoklad č. 3

Nejvíce respondentů bojuje se stresem užíváním alkoholických nápojů. (Otázka č. 19)

Předpoklad č. 4

Méně, než 40% respondentů se neúčastní seminářů, přednášek a kurzů z důvodů nedostatku finančních prostředků. (Otázka č. 16, 16.1)

Předpoklad č. 5

Nejčastěji navštěvují respondenti knihovny, kulturní akce, památky aj. několikrát do měsíce. (Otázka č. 15)

Předpoklad č. 6

Pro více, než 70% respondentů je větší bariérou ve vzdělávání finanční investice, než vzdálenost dojíždění za studiem. (Otázka č. 9, 10)

Předpoklad č. 7

Více, než 30% respondentů považuje VŠ vzdělání za důležité pro další úspěchy v životě a nutnost dnešní doby. (Otázka č. 8, 14)

Předpoklad č. 8

Více, než polovina respondentů se nechce vzdělávat, jelikož své vzdělání považují za dostatečné a nepřimělo by je ke vzdělávání nic. (Otázka č. 6.1, 6.1.1)

Předpoklad č. 9

Méně, než 20% respondentů motivují ke vzdělávání vyšší příjmy. (Otázka č. 6, 6.2)

Předpoklad č. 10

Méně, než 30% pracujících respondentů potřebuje vysokoškolské vzdělání ke své práci. (Otázka č. 7)

Předpoklad č. 11

Méně, než 10% respondentů považuje své znalosti a dovednosti vzhledem ke svému povolání za dostačující. (Otázka č. 12)

Předpoklad č. 12

Více, než 40% respondentů považuje možnosti vzdělání pro dospělé v ČR za dostačující. (Otázka č. 11)

Předpoklad č. 13

Většina respondentů předpokládá, že by se s vyšším vzděláním jejich pracovní pozice nezvýšila. (Otázka č. 13)

7 METODIKA PRŮZKUMU

Ke zpracování empirické části byla použita forma kvantitativního průzkumu prostřednictvím elektronického dotazníku. Dotazník byl určen pro všechny občany starší 18 let. Pro získání co nejvíce věkově odlišných respondentů z celé České republiky byl dotazník zveřejněn na webových stránkách <http://www.vyplnto.cz/>.

Dotazník obsahoval celkem 19 uzavřených otázek a 4 uzavřené podotázky v závislosti na konkrétně volené odpovědi. Všechny otázky mají jednu, popřípadě více možných variant odpovědí. Dotazník byl sestaven z náhodně vytvořených jak vlastních otázek, tak převzatých a upravených z již uskutečněného průzkumu z roku 2005, interpretovaného v knize prof. PhDr. Milady Rabušicové, Dr. s názvem Učíme se po celý život?

Metoda elektronického dotazníkového průzkumu byla zvolena pro získání velkého množství dat od respondentů různých věkových skupin z celé České republiky v krátkém časovém horizontu. To bylo možné pouze prostřednictvím webových stránek. Výhodou této formy dotazníkového průzkumu je anonymita, návratnost a absolutní dobrovolnost. Po ukončení průzkumu byla data automaticky vygenerována v grafech v závislosti na jednotlivých otázkách, ale také individuálně podle každého účastníka. Avšak v této práci byly pro větší přehlednost vytvořeny vlastní tabulky a grafy.

Vyplněno bylo **157** dotazníků, **53** osob dotazník nedokončilo. Úspěšnost dotazníku byla **75%**. Průzkum probíhal v období od 01. 12. 2016 do 30. 12. 2016.

8 VÝSLEDKY PRŮZKUMU

8.1 POPIS VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Otázka č. 1

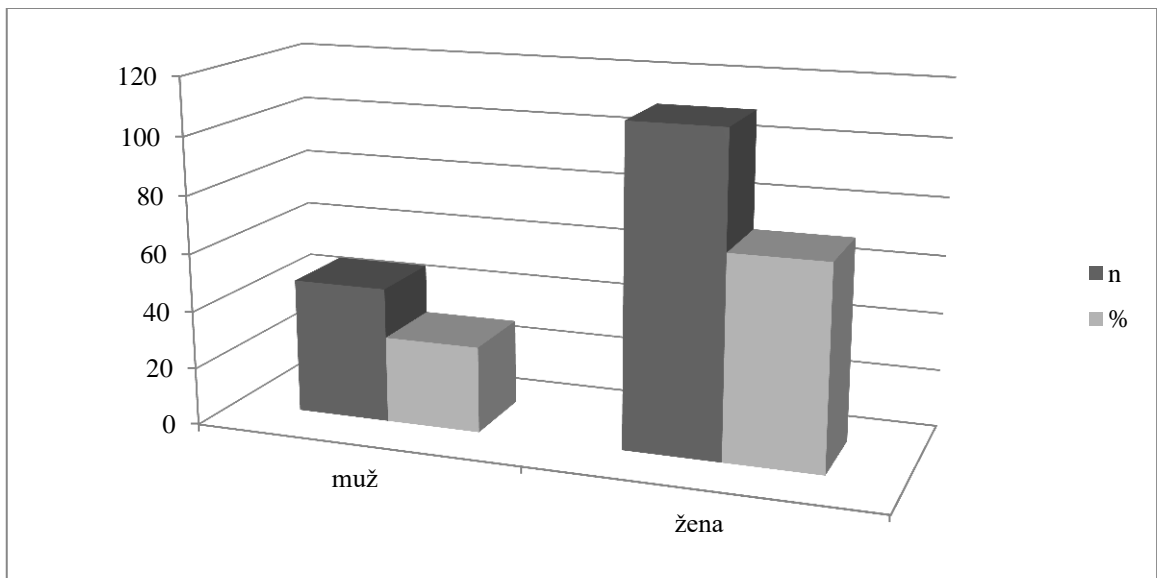
Jste?

Tabulka 1: Počet respondentů na základě pohlaví

odpověď	n = počet	%
muž	47	30
žena	110	70
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 1: Počet respondentů na základě pohlaví

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Průzkumu se zúčastnilo více žen, než mužů a to o více než 40%.

Otázka č. 2

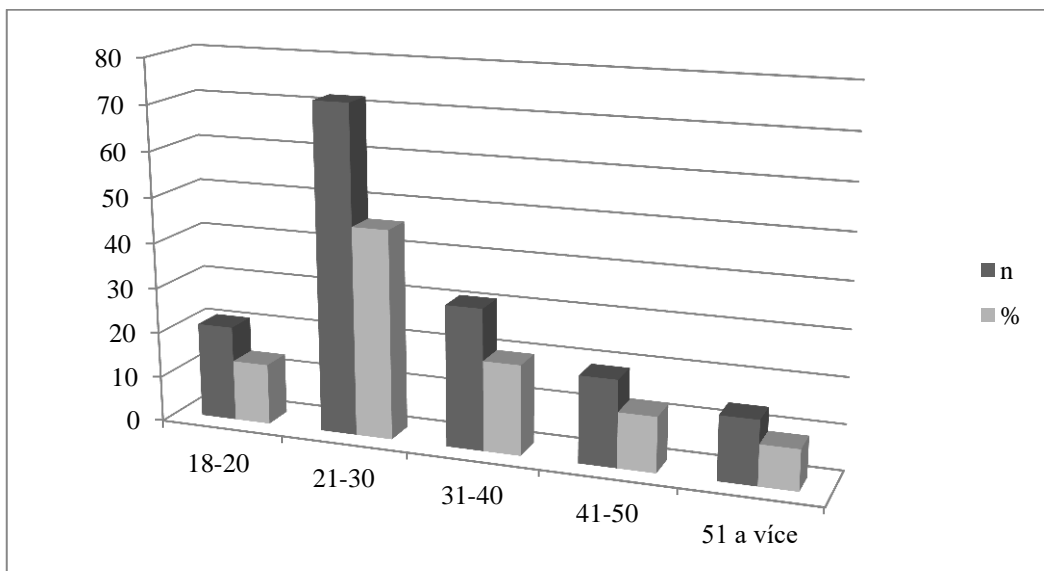
Váš věk?

Tabulka 2: Věk respondentů

věk	n	%
18-20	21	13
21-30	72	46
31-40	31	20
41-50	19	12
51 a více	14	9
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 2: Věk respondentů

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Nejvíce zúčastněných respondentů spadalo do věkové skupiny osob ve věku 21-30 let a to v celkovém počtu 72 respondentů z důvodu, že mladší lidé více využívají moderní technologie. Druhá větší skupina byla ve věku 31-40 let v celkovém počtu 31 respondentů. Nejméně osob bylo ve věkové skupině 51 a více let a to celkem 14, jelikož starší lidé toliko s počítači a internetem nepracují.

Otázka č. 3

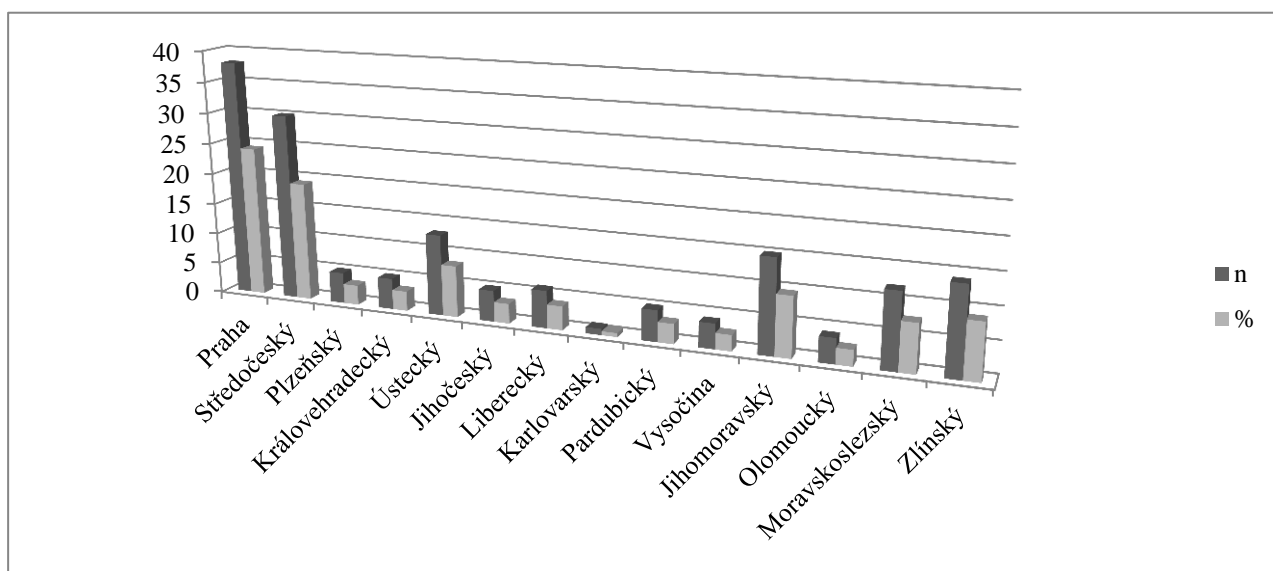
Ve kterém kraji bydlíte?

Tabulka 3: Bydliště respondentů

kraj	n	%
Praha	38	24
Středočeský	30	19
Plzeňský	5	3
Královehradecký	5	3
Ústecký	13	8
Jihočeský	5	3
Liberecký	6	4
Karlovarský	1	1
Pardubický	5	3
Vysočina	4	3
Jihomoravský	15	10
Olomoucký	4	3
Moravskoslezský	12	8
Zlínský	14	9
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 3: Bydliště respondentů

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Z grafu je patrné, že nejvíce respondentů žije v Praze v počtu 38, dále ve Středočeském kraji 30, nejméně odpovědi pocházelo z Karlovarského kraje, v němž bydlí 1 respondent.

Otázka č. 4

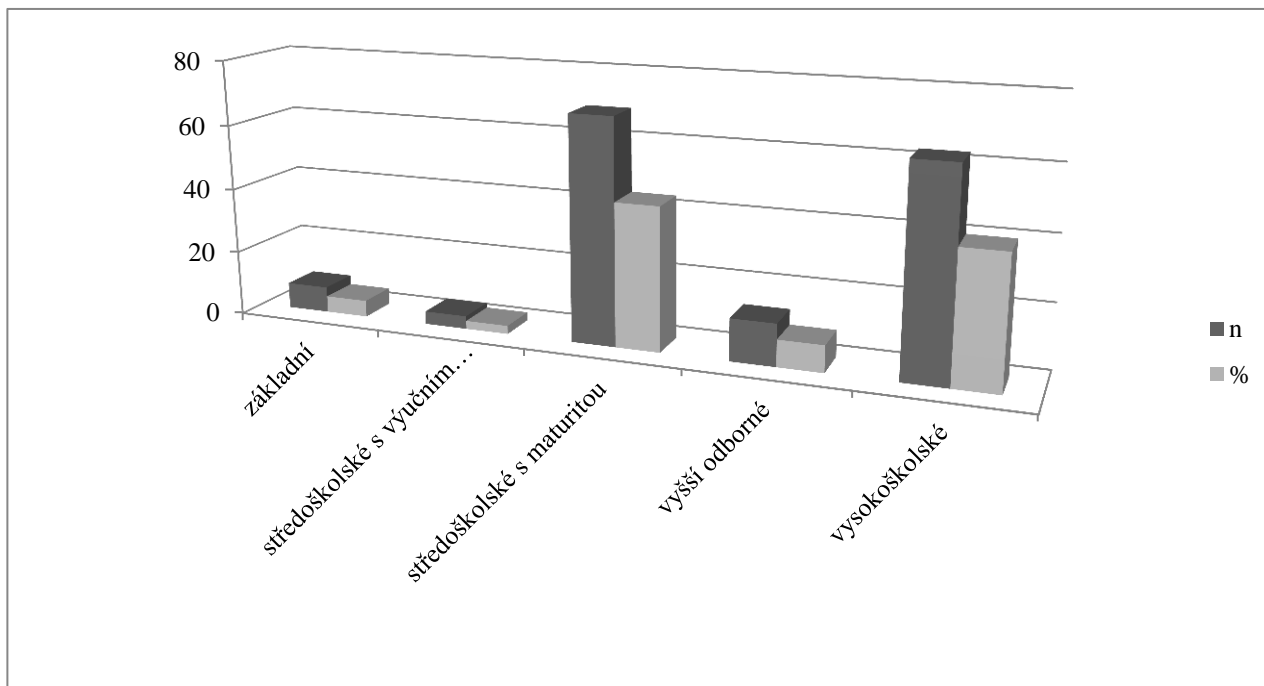
Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Tabulka 4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

vzdělání	n	%
základní	8	5
středoškolské s výučním listem	4	3
středoškolské s maturitou	69	44
vyšší odborné	13	8
vysokoškolské	63	40
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Z celkového počtu odpovědí má nejvíce respondentů středoškolské vzdělání s maturitou v počtu 69 respondentů, za nimi v pořadí nejvíce odpovídaly osoby s vysokoškolským vzděláním v počtu 63. Čtyři z respondentů uvedli, že mají středoškolské vzdělání s výučním listem, čímž je přeskočili respondenti se základním vzděláním, kterých je 8. To může být dáno tím, že ještě souvisle studují, ale zatím mají dokončené jen základní vzdělání.

Otázka č. 5

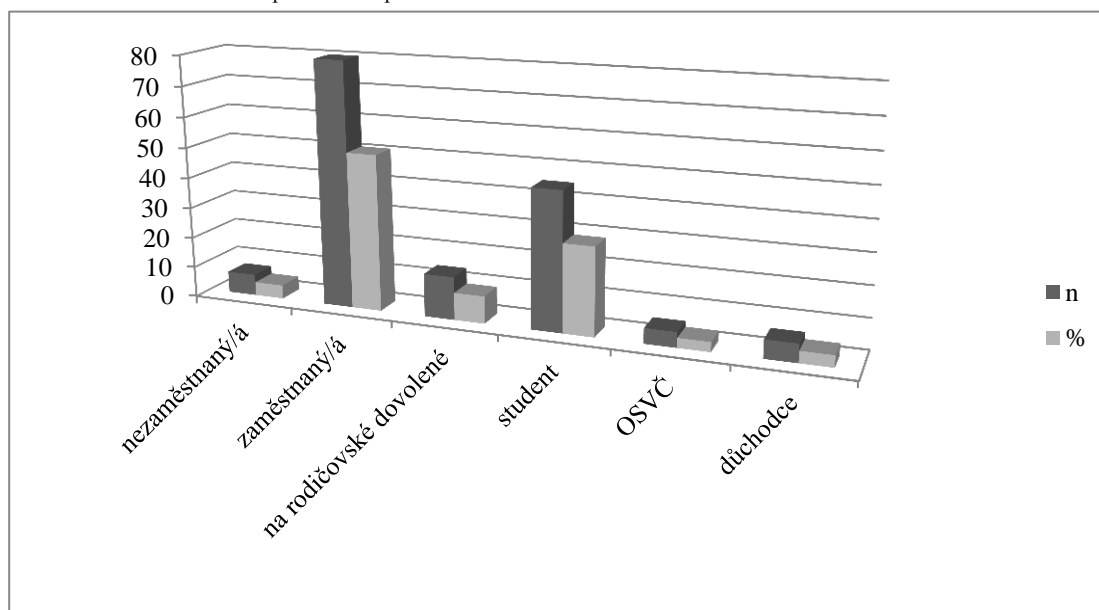
Vaše ekonomické postavení?

Tabulka 5: Ekonomické postavení respondentů

odpověď	n	%
nezaměstnaný/á	7	4
zaměstnaný/á	80	51
na rodičovské dovolené	14	9
student	45	29
OSVČ	5	3
důchodce	6	4
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 5: Ekonomické postavení respondentů

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Na základě ekonomického postavení respondentů lze zhodnotit, že většina z nich jsou zaměstnaní a to v počtu 80 respondentů, 45 osob stále studuje, 14 osob je na rodičovské dovolené a 7 jich je v současnosti nezaměstnaných.

8.2 VYHODNOCENÍ PRŮZKUMU

Otázka č. 6

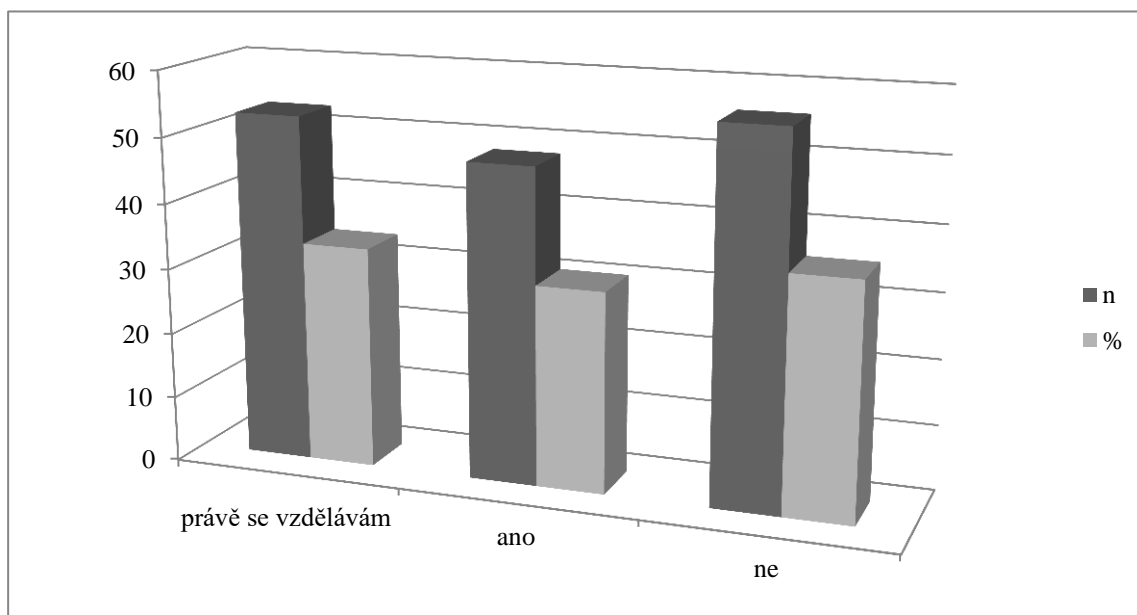
Zvažujete další formální vzdělávání?

Tabulka 6: Úvaha respondentů o dalším vzdělávání

odpověď	n	%
právě se vzdělávám	53	34
ano	48	31
ne	56	36
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 6: Úvaha respondentů o dalším vzdělávání

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Na otázku zda respondenti zvažují další vzdělávání, jich 53 odpovědělo, že se v současnosti vzdělávají, 48 osob nad dalším vzděláváním uvažuje, a většina respondentů v počtu 56 žádné další vzdělávání nezvažuje. Většina z nich jsou osoby, které již vysokoškolské vzdělání mají.

Podotázka č. 6.1

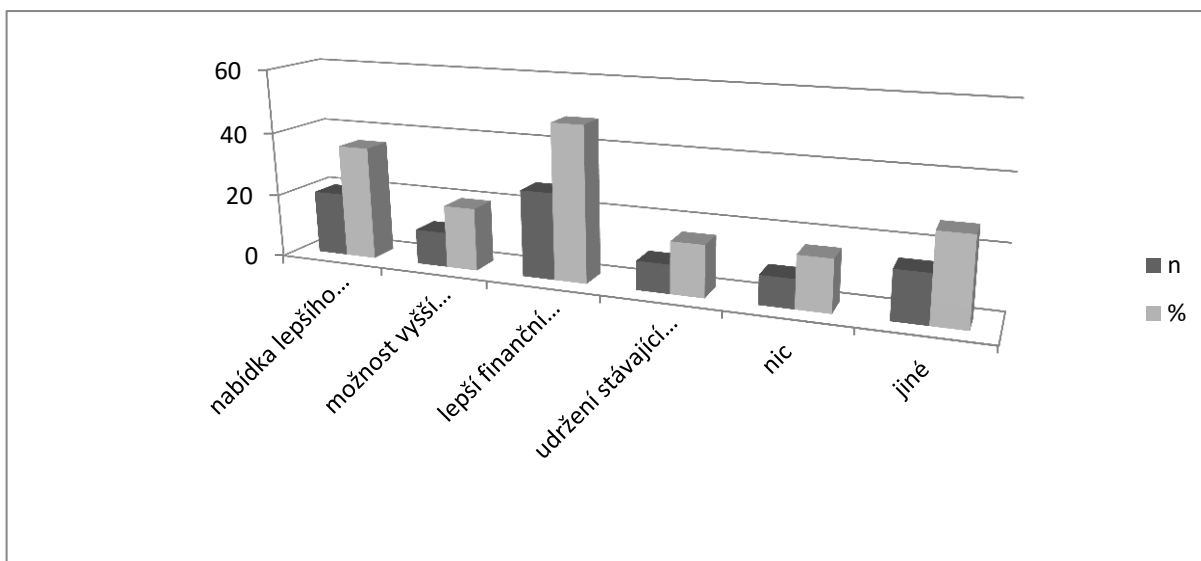
Co by Vás přimělo dále se vzdělávat?

Tabulka 7: Co by přimělo respondenty k dalšímu vzdělávání?

odpověď	n	%
nabídka lepšího zaměstnání	20	36
možnost vyšší pracovní pozice	11	20
lepší finanční ohodnocení	27	48
udržení stávající pracovní pozice	9	16
nic	9	16
jiné	15	27
celkem	91	162

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 7: Co by přimělo respondenty k dalšímu vzdělávání?

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Respondenti, kteří v otázce č. 6 zvolili zápornou odpověď, tedy že o dalším vzdělávání neuvažují, byli dotazováni, co by je přimělo k dalšímu vzdělávání. Respondenti mohli volit více možných variant odpovědí. Nejvíce respondentů v počtu 27 by k dalšímu vzdělávání přimělo lepší finanční ohodnocení, nabídka lepšího zaměstnání by přiměla pouze 20 respondentů. Pro udržení stávající pracovní pozice by bylo ochotno 9 respondentů se začít vzdělávat. Stejný počet respondentů by k dalšímu vzdělávání nepřimělo nic.

Podotázka č. 6.1.1

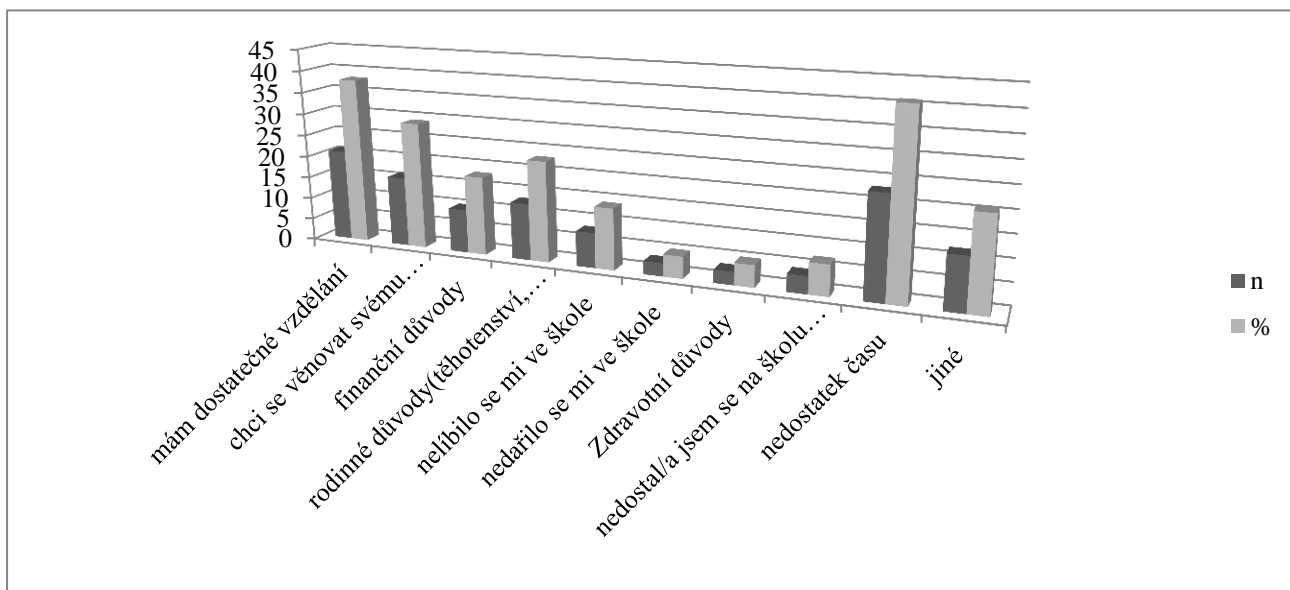
Důvody proč se dále nechcete formálně vzdělávat?

Tabulka 8: Proč se respondenti nechtějí dále vzdělávat

odpověď	n	%
mám dostatečné vzdělání	21	38
chci se věnovat svému zaměstnání	16	29
finanční důvody	10	18
rodinné důvody (těhotenství, péče o rodinu)	13	23
nelíbilo se mi ve škole	8	14
nedařilo se mi ve škole	3	5
zdravotní důvody	3	5
nedostal/a jsem se na školu podle svých představ	4	7
nedostatek času	23	41
jiné	12	21
celkem	113	202

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 8: Proč se respondenti nechtějí dále vzdělávat

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Respondenti, kteří v otázce č. 6 odpověděli, že se již nechtějí vzdělávat, následně odpovídali, jaké bariéry jim v tom brání. Respondenti mohli vybírat z více možných odpovědí. 23 osob odpovědělo, že je to z důvodu nedostatku volného času, 21 osob považuje své vzdělání za dostatečné.

Podotázka č. 6.2

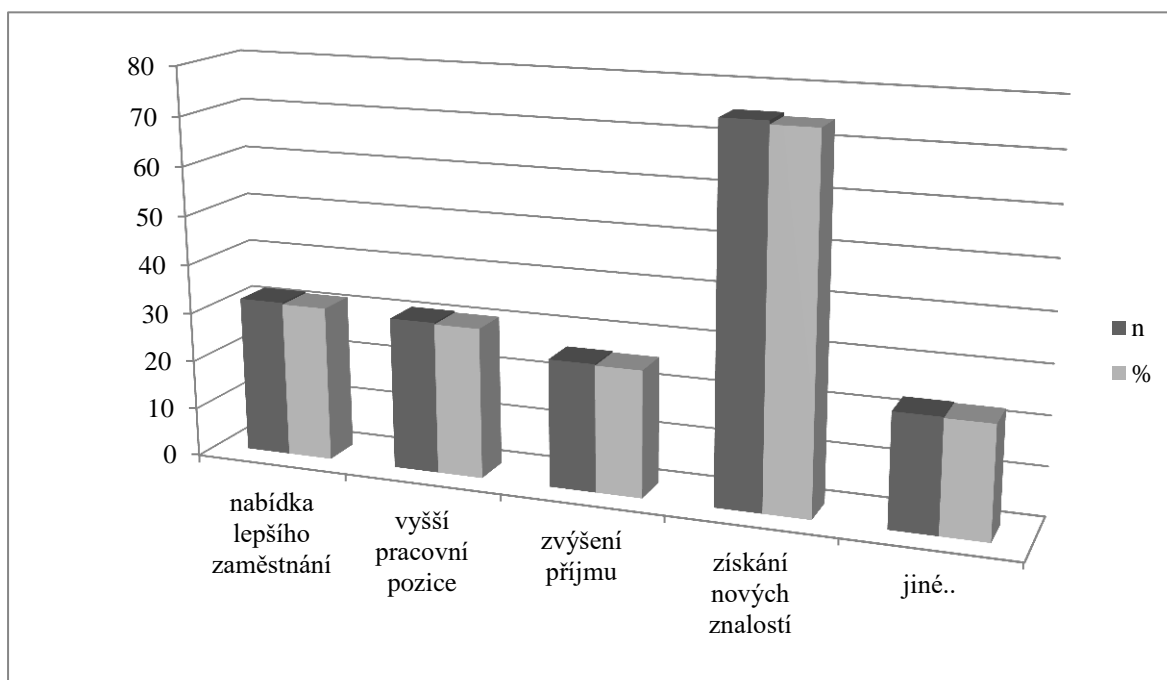
Co Vás přimělo dále se formálně vzdělávat?

Tabulka 9: Co respondenty přimělo dále se vzdělávat

odpověď	n	%
nabídka lepšího zaměstnání	32	32
vyšší pracovní pozice	31	31
zvýšení příjmu	26	26
získání nových znalostí	75	74
jiné	23	23
celkem	187	185

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 9: Co respondenty přimělo dále se vzdělávat

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Respondenti, kteří v otázce č. 6 odpověděli, že uvažují nad dalším vzděláváním, nebo se již vzdělávají, byli následně dotazováni, co je ke vzdělávání motivovalo, či motivuje. Mohli vybírat z více možných odpovědí. Překvapivě 75 z nich chce získat nové znalosti, 32 jich dostalo nabídku lepšího zaměstnání, 31 vyšší pracovní pozici, 26 má možnost si vyšším vzděláním zvýšit své příjmy.

Otázka č. 7

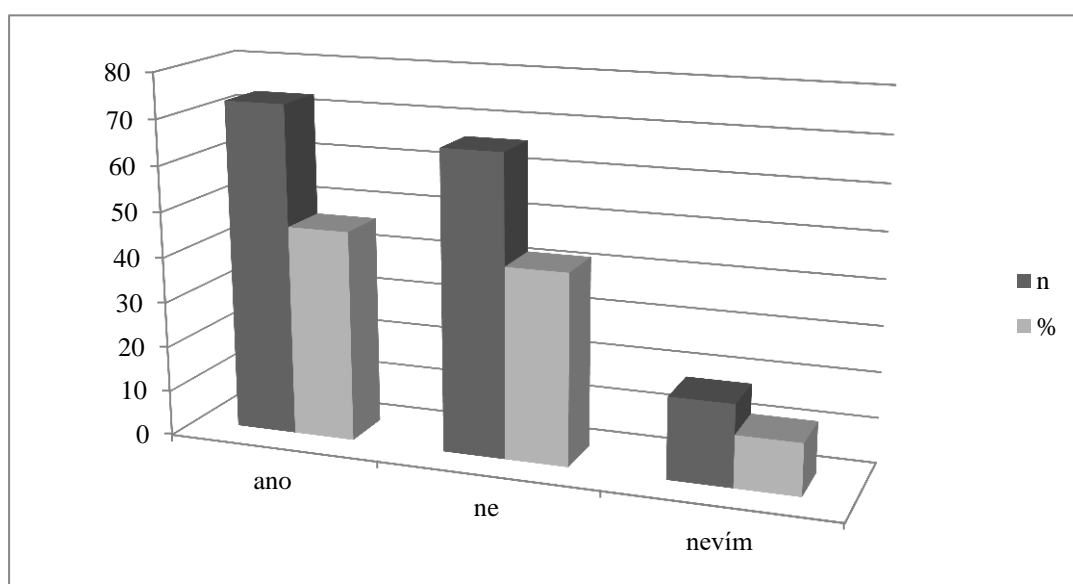
Potřebujete vysokoškolské vzdělání ke své práci?

Tabulka 10: Důležitost vysokoškolského studia pro výkon povolání

odpověď	n	%
ano	73	47
ne	66	42
nevím	18	11
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 10: Důležitost vysokoškolského studia pro výkon povolání

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Většina respondentů v počtu 73 uvedla, že potřebují vysokoškolské vzdělání ke své práci, 66 jich naopak ke svému povolání vysokoškolské vzdělání nepotřebuje, což jsou relativně vyrovnané výsledky, 18 respondentů neví, zda ho potřebují, což může být z mnoha důvodů, mohou být aktuálně nezaměstnaní, studují, nebo jsou v důchodu.

Otázka č. 8

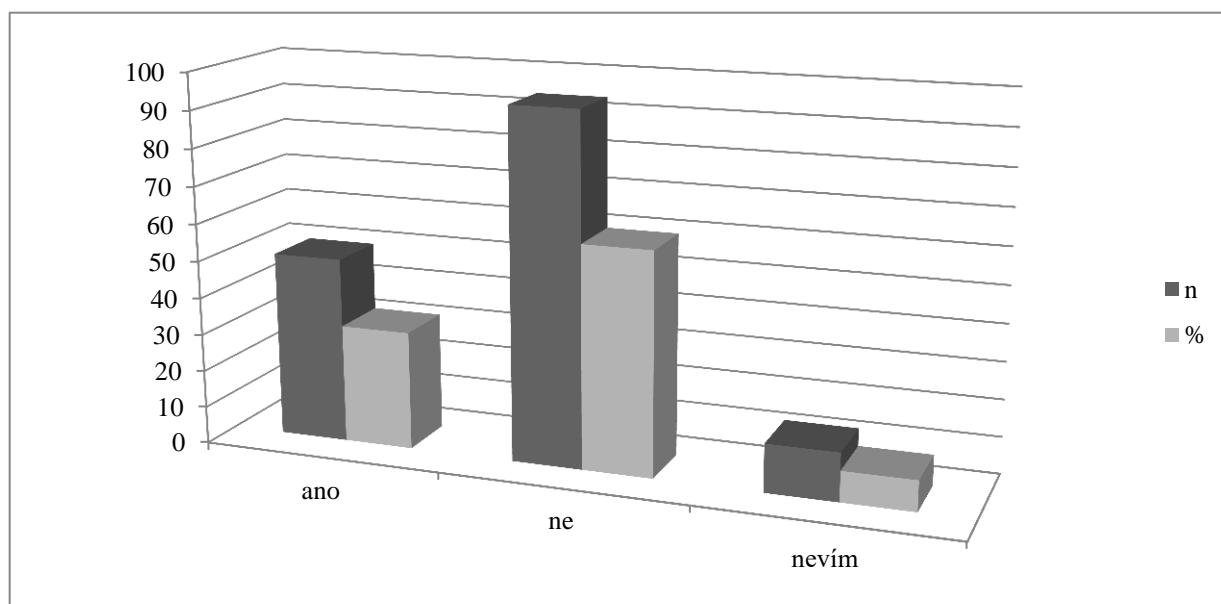
Považujete VŠ vzdělání za nutnost dnešní doby?

Tabulka 11: Nutnost vzdělání v dnešní době

odpověď	n	%
ano	50	32
ne	94	60
nevím	13	8
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 11: Nutnost vzdělání v dnešní době

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Z pohledu respondentů vzdělání za nutnost dnešní doby nepovažuje 94 respondentů, naopak 50 účastníků vzdělání za nutnost v dnešní době považuje. Zbytek respondentů odpovědět konkrétně nedokázalo.

Otázka č. 9

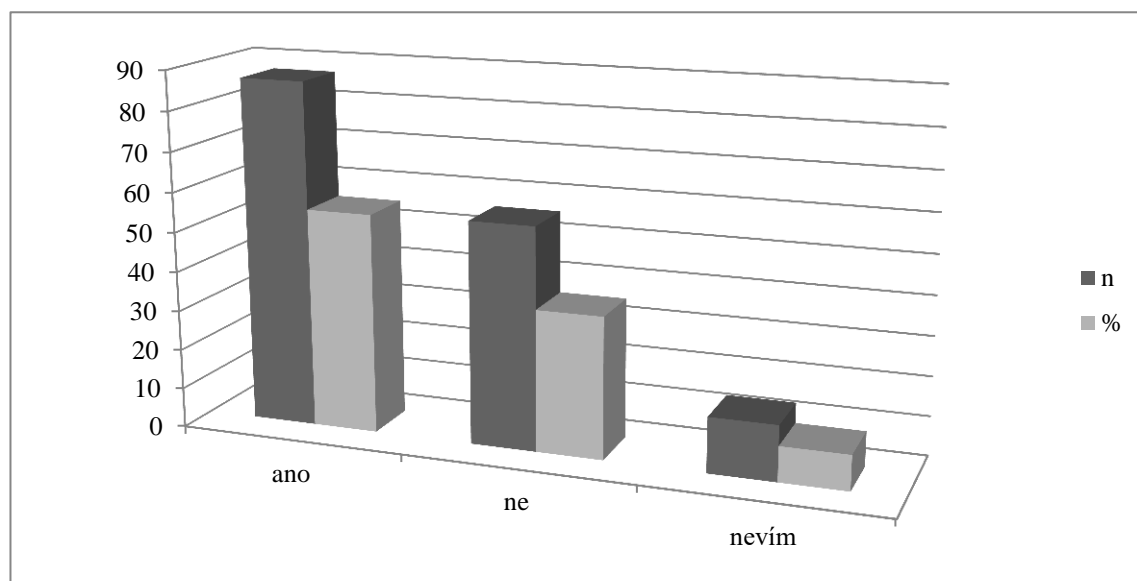
Ovlivnila by Vás při výběru školy délka dojíždění za studiem?

Tabulka 12: Vliv vzdálenosti při výběru školy

odpověď	n	%
ano	87	55
ne	56	36
nevím	14	9
cekem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 12: Vliv vzdálenosti při výběru školy

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Z průzkumu je zřejmé, že 87 respondentů by při výběru školy ovlivnila vzdálenost dojíždění za studiem, 56 zúčastněným by vzdálenost dojíždění za studiem neovlivnila. 14 jich nedokázalo konkrétně odpovědět.

Otázka č. 10

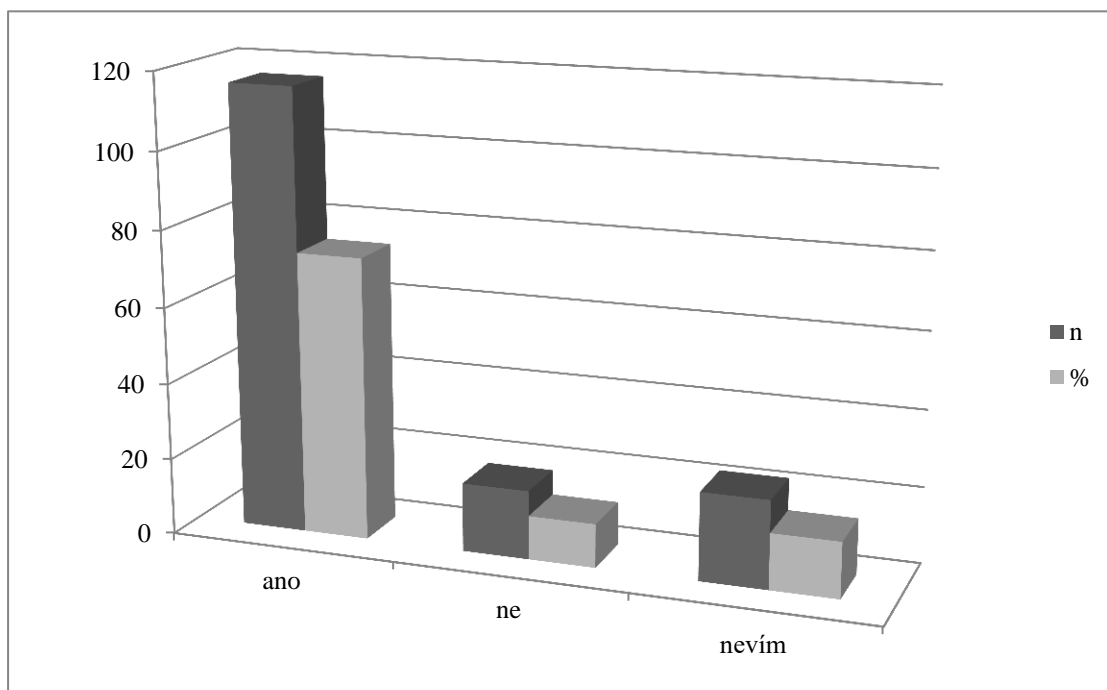
Byli byste ochotní investovat do studia finance? (Školné, cestovné, ubytování)

Tabulka 13: Ochota investovat do studia

odpověď	n	%
ano	116	74
ne	18	11
nevím	23	15
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 13: Ochota investovat do studia

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Na otázku, zda by respondenti byli ochotní investovat finance do studia a nákladů s tím spojených, jich 116 odpovědělo, že ano. Zápornou odpověď zvolilo 18 respondentů a 23 se nedokázalo rozhodnout.

Otázka č. 11

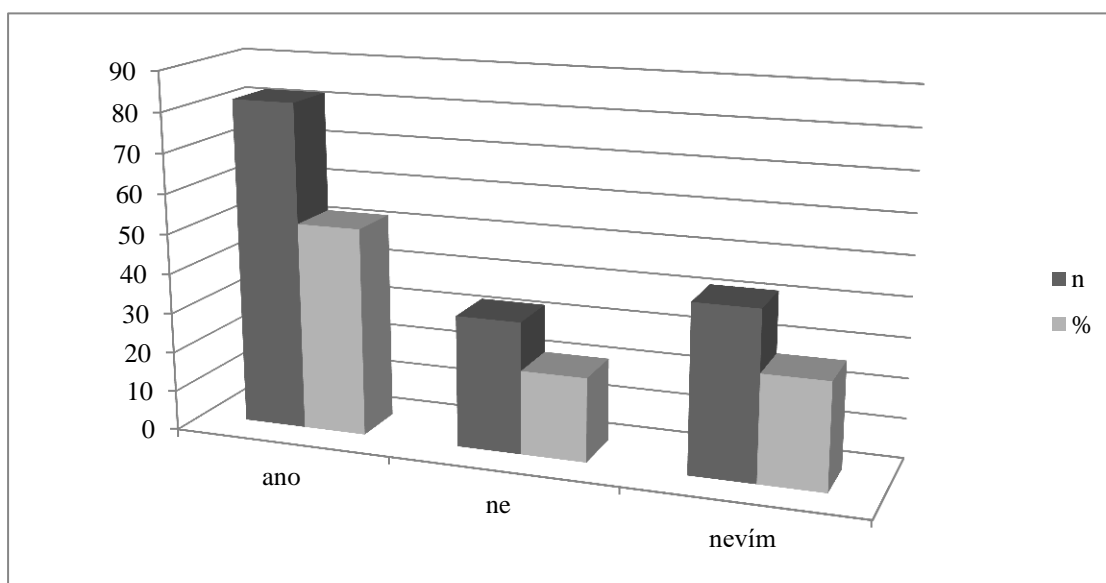
Myslíte, že je v ČR dostatek možností pro vzdělávání dospělých?

Tabulka 14: Pohled respondentů na množství možností ve vzdělávání

odpověď	n	%
ano	82	52
ne	33	21
nevím	42	27
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 14: Pohled respondentů na množství možností ve vzdělávání

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Podle 82 respondentů je v ČR dostatečné množství možností pro vzdělávání dospělých, 33 osob si myslí, že možností pro vzdělávání je málo, 42 jich neví, zda je množství dostatečné či nikoliv.

Otázka č. 12

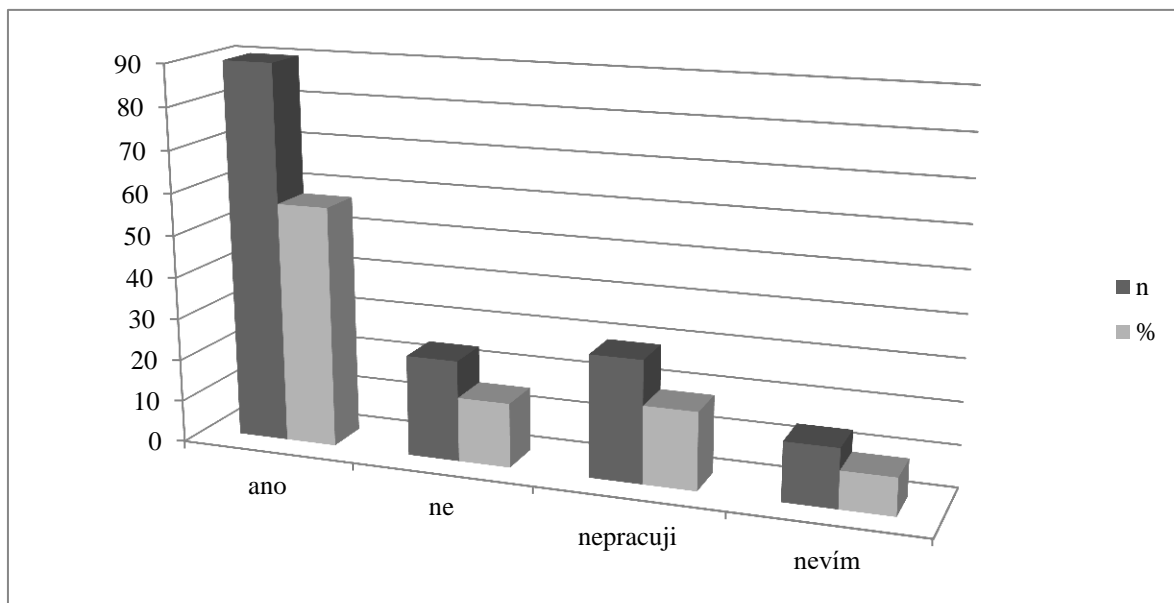
Považujete své znalosti a dovednosti pro výkon své profese v současných podmínkách za vyhovující a dostačující?

Tabulka 15: Pohled na dostatek znalostí vzhledem ke své profesi

odpověď	n	%
ano	90	57
ne	24	15
nepracuji	29	18
nevím	14	9
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 15: Pohled na dostatek znalostí vzhledem ke své profesi

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Převážná většina a to konkrétně 90 osob považuje své znalosti a dovednosti pro výkon své profese v současných podmínkách za vyhovující a dostačující, opačně je na tom 24 osob, kteří je za tak dostatečné nepovažují, 14 osob nedokázalo odpovědět. Pouze 29 osob soustavně studuje a není schopno na tuto otázku konkrétně odpovědět.

Otázka č. 13

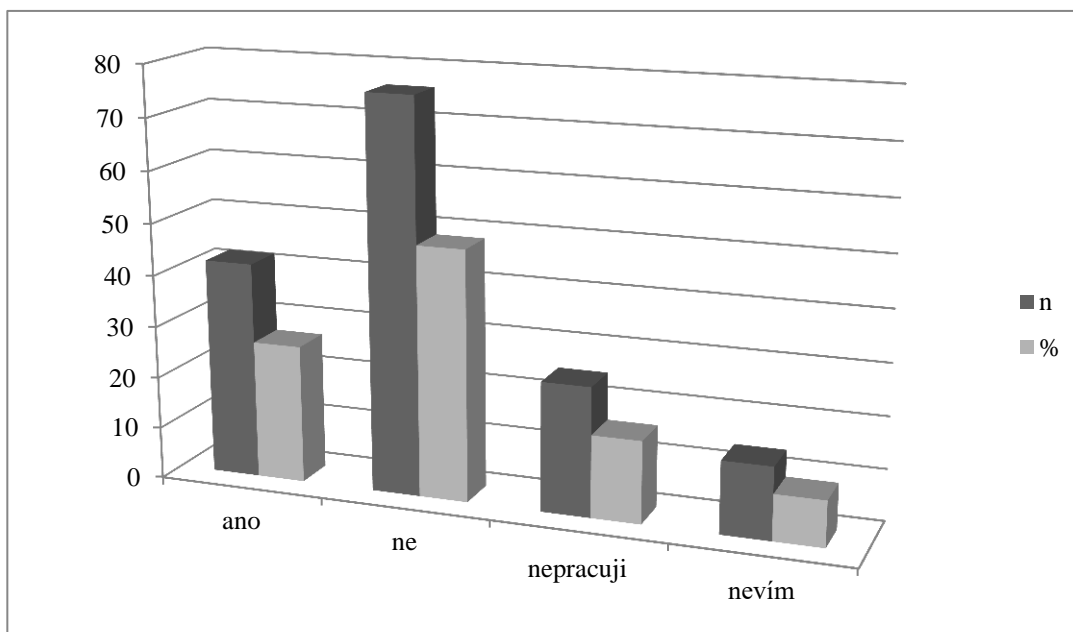
Myslíte, že by se změnila Vaše pracovní pozice v zaměstnání, kdybyste si zvýšil/a vzdělání?

Tabulka 16: Změna pracovní pozice s vyšším vzděláním

odpověď	n	%
ano	42	27
ne	76	48
nepracuji	25	16
nevím	14	9
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 16: Změna pracovní pozice s vyšším vzděláním

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Převaha 76 respondentů je názoru, že by se jejich pracovní pozice s vyšším vzděláním nezvýšila, 42 osob naopak si myslí, že by se zvýšila, 14 osob nevědělo, zda by se mohla pracovní pozice zvýšit či nikoliv a 25 osob nepracuje z důvodu, že se připravují na své budoucí povolání, jsou nezaměstnaní, nebo jsou v důchodu.

Otázka č. 14

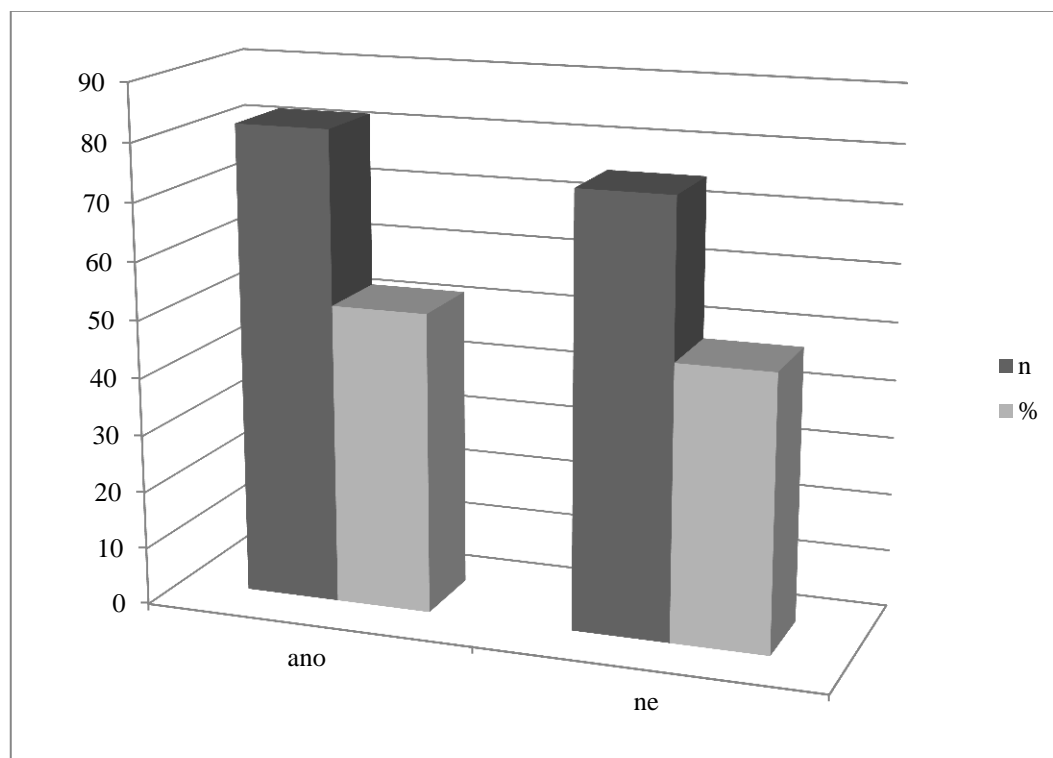
Považujete vzdělání za podmínku úspěchu v životě?

Tabulka 17: Vzdělání jako podmínka úspěchu v životě

odpověď	n	%
ano	82	52
ne	75	48
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 17: Vzdělání jako podmínka úspěchu v životě

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Vzdělání za podmínku úspěchu v životě považuje 82 respondentů, 75 je názoru opačného a vzdělání nepovažuje za podmínku životního úspěchu.

Otázka č. 15

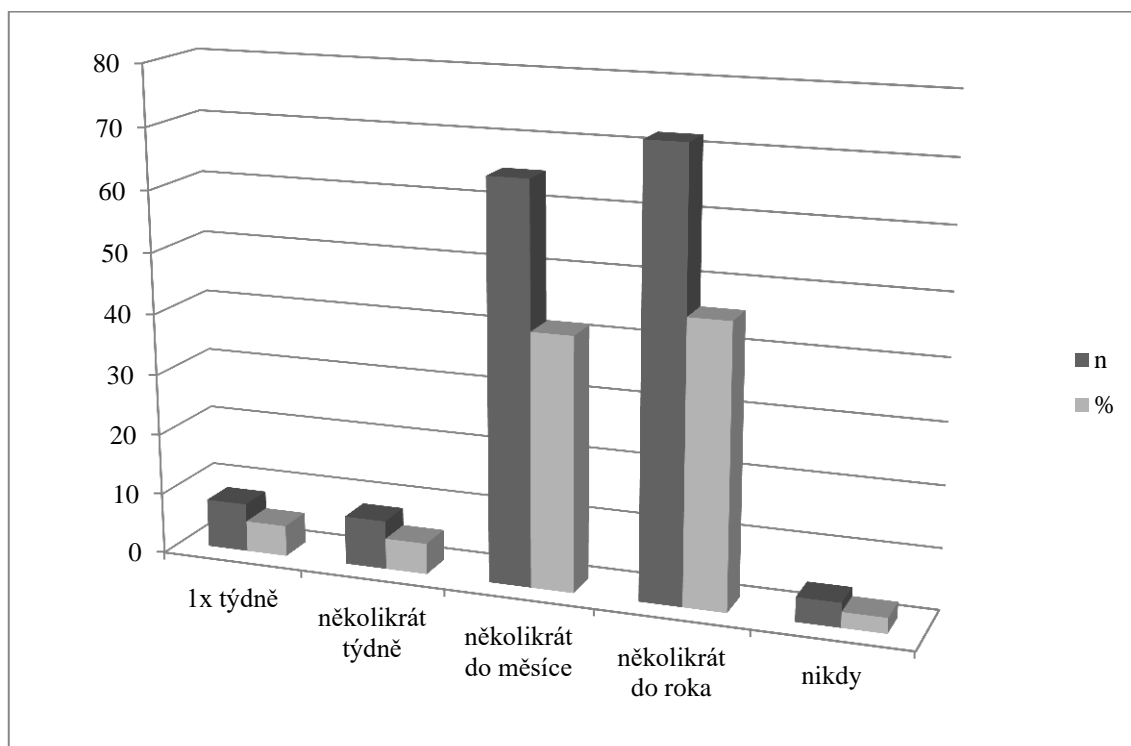
Jak často navštěvujete knihovny, divadla, koncerty, musea, památky, aj.?

Tabulka 18: Četnost návštěv koncertů, knihoven, památek, aj.

odpověď	n	%
1x týdně	8	5
několikrát týdně	8	5
několikrát do měsíce	65	41
několikrát do roka	72	46
nikdy	4	3
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 18: Četnost návštěv koncertů, knihoven, památek, aj.

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Nejčastěji navštěvuje 65 respondentů různé akce za účelem zájmového vzdělávání, ať jsou to knihovny, koncerty, památky, aj. několikrát do měsíce, 72 respondentů dokonce tyto návštěvy uskutečňuje pouze několikrát do roka, 8 jich několikrát týdně a stejný počet se jednou týdně vzdělává tímto informálním způsobem vzdělávání. Nikam nechodí 4 respondenti.

Otázka č. 16

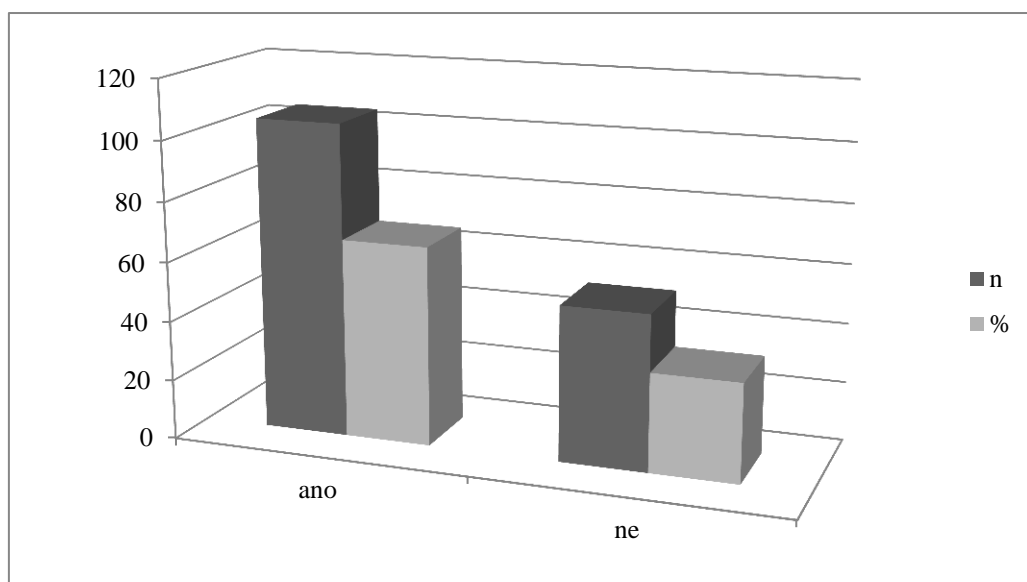
Zúčastňujete se kurzů, seminářů, přednášek?

Tabulka 19: Účast na kurzech, seminářích, či přednáškách

odpověď	n	%
ano	105	67
ne	52	33
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 19: Účast na kurzech, seminářích, či přednáškách

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Účast na přednáškách, kurzech, nebo seminářích potvrdilo 105 respondentů, 52 respondentů se těchto forem vzdělávání neúčastní.

Podotázka č. 16.1

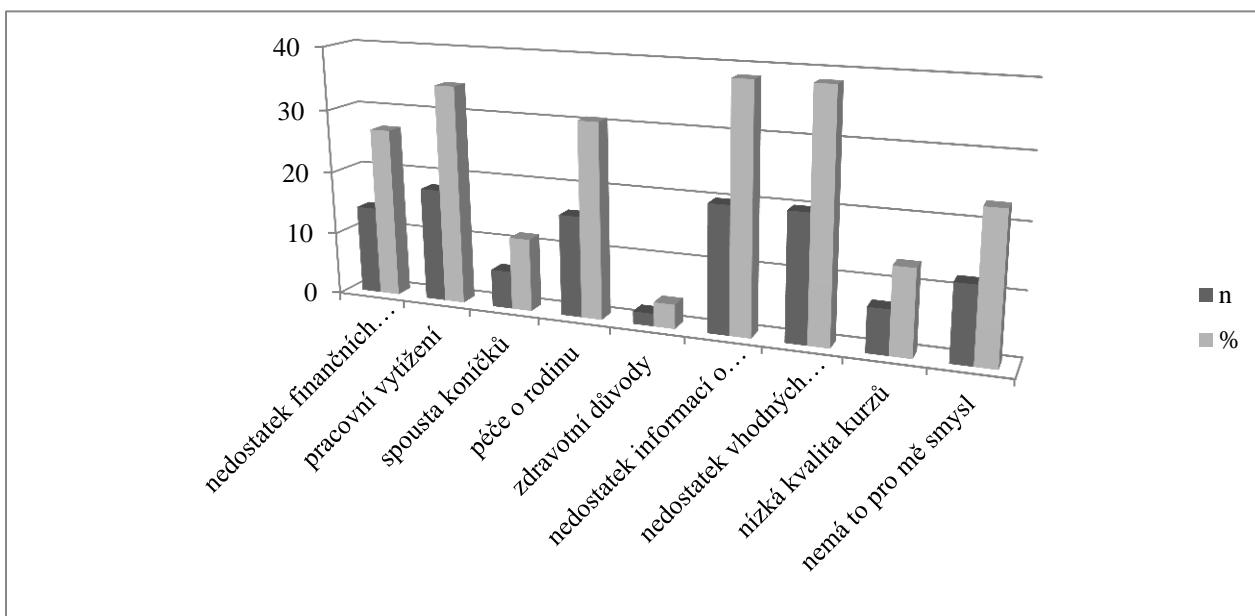
Co Vám brání účastnit se neformálního vzdělávání (kurzy, semináře, přednášky)?

Tabulka 20: Bariéry v účasti na neformálním vzdělávání

odpověď	n	%
nedostatek finančních prostředků	14	27
pracovní vytížení	18	35
spousta koníčků	6	12
péče o rodinu	16	31
zdravotní důvody	2	4
nedostatek informací o možnosti vzdělávání	20	38
nedostatek vhodných kurzů	20	38
nízká kvalita kurzů	7	13
nemá to pro mě smysl	12	23
celkem	115	221

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 20: Bariéry v účasti na neformálním vzdělávání

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Respondenti, kteří u otázky č. 16 zvolili zápornou odpověď, tedy že se neúčastní neformálního vzdělávání, byli následně dotázáni, jaké bariéry jim v tom brání. Respondenti vybírali z více možných odpovědí. Nejvíce v počtu 20 respondentů shodně uvedli, že jim v neformálním vzdělávání brání nedostatek informací a vhodných kurzů, dalším důvodem pro 18 respondentů je pracovní vytížení. Význam to nemá pro 12 respondentů.

Otázka č. 17

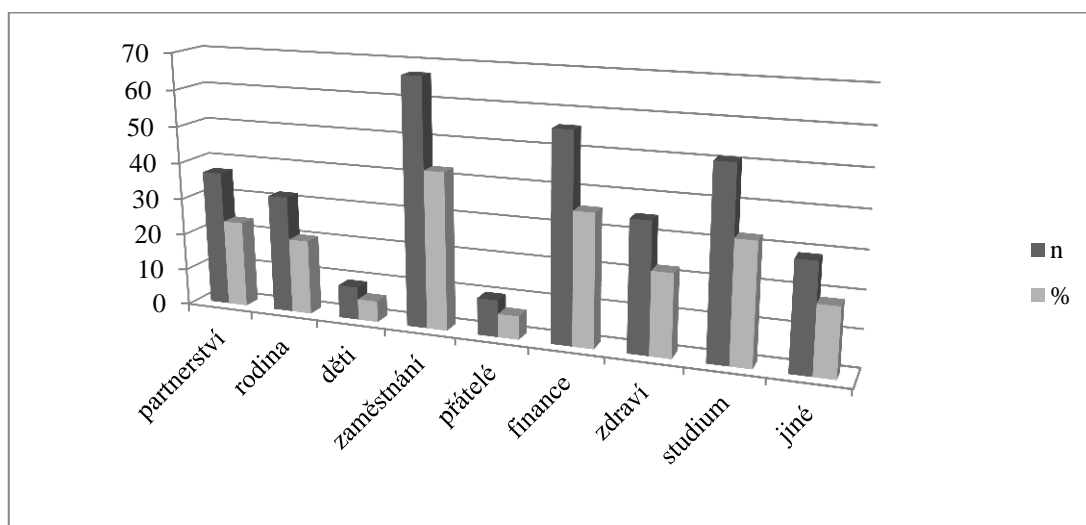
Co Vás nejčastěji stresuje?

Tabulka 21: Nejčastější stresory respondentů

odpověď	n	%
partnerství	37	24
rodina	32	20
děti	9	6
zaměstnání	67	43
přátelé	10	6
finance	56	36
zdraví	35	22
studium	51	32
jiné	29	18
celkem	326	208

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 21: Nejčastější stresory respondentů

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Respondenti v následující otázce mohli volit více možných odpovědí na otázku, co je nejvíce stresuje? Nejvíce stresuje 67 osob zaměstnání, druhým největším stresorem jsou pro 56 osob finance, hned za financemi 51 osob stresuje právě studium, 37 respondentů stresuje partnerský vztah, pro 35 je největším stresorem zdravotní stav, 32 osob stresuje rodina, nejmenším stresorem jsou však pro 9 respondentů děti a pro 10 respondentů také přátelé.

Otázka č. 18

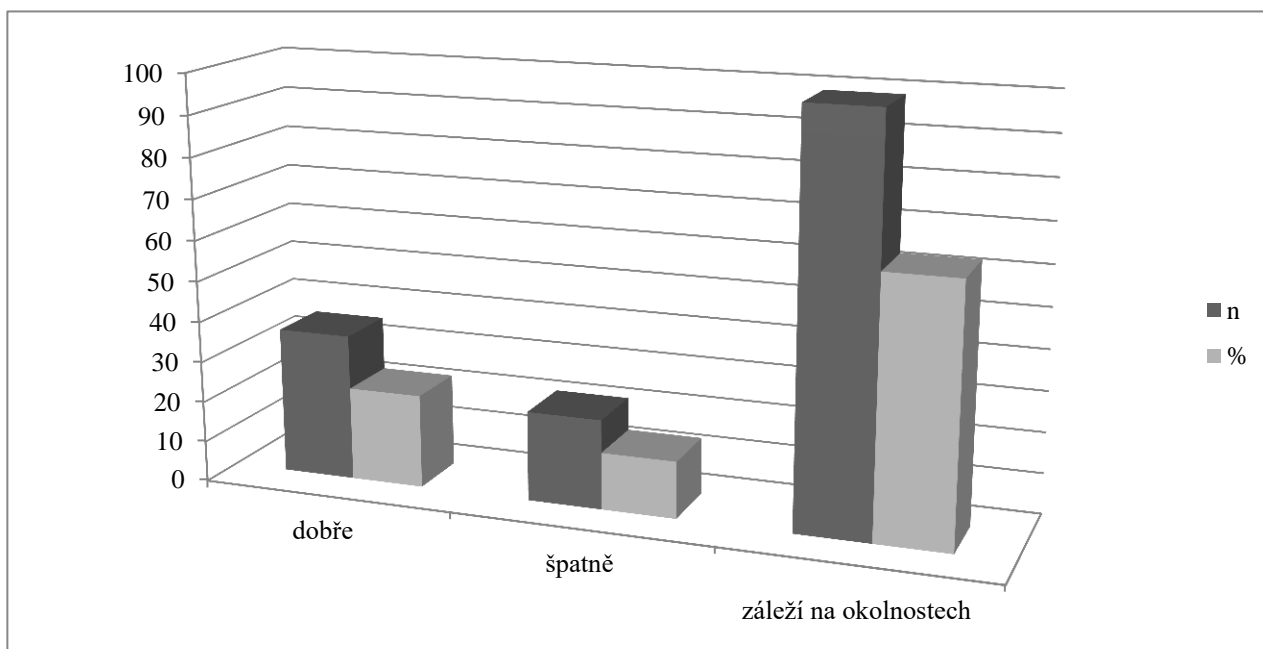
Jak zvládáte stresové situace?

Tabulka 22: Zvládání stresových situací

odpověď	n	%
dobře	36	23
špatně	22	14
záleží na okolnostech	99	63
celkem	157	100

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 22: Zvládání stresových situací

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Respondenti odpovídali na otázku, jak zvládají stresové situace. 99 jich odpovědělo, že v jejich případě záleží na okolnostech, dalších 36 ví, že je zvládají velmi dobře, ať jsou jakékoliv. Naopak stresové situace špatně snáší 22 zbylých respondentů.

Otázka č. 19

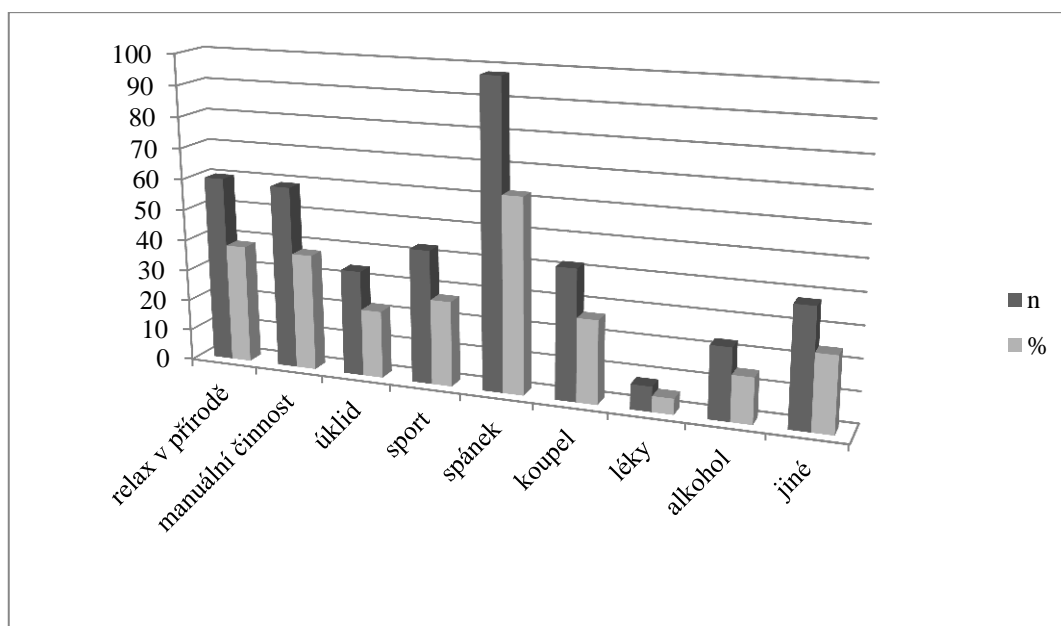
Jak bojujete se stresem?

Tabulka 23: Způsoby boje se stresem

odpověď	n	%
relax v přírodě	60	38
manuální činnost	59	38
úklid	34	22
sport	43	27
spánek	98	62
koupel	42	27
léky	8	5
alkohol	23	15
jiné	38	24
celkem	405	258

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Graf 23: Způsoby boje se stresem

Zdroj: autor práce, 2017, (vlastní šetření)

Poslední otázkou došlo ke zjištění, jakými způsoby respondenti bojují se stresem. Respondenti mohli volit více možných odpovědí, a nejvíce osob v počtu 98 odpovědělo, že stres zahánějí spánkem, 60 osob relaxuje v přírodě, 59 osobám od stresu pomáhají manuální činnosti, 43 osob sportuje, dalších 34 nejčastěji zahání stres úklidem, 23 respondentů ve stresových situacích konzumuje alkoholické nápoje, 8 dokonce v takových případech sahá po lécích.

9 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

P1 Dospělé respondenty nejčastěji stresuje zaměstnání. Na tuto otázku odpovídali respondenti v otázce č. 17. Respondenti mohli v této otázce vybírat z více možných odpovědí, přesto nejvíce osob 67 (43%) odpovědělo, že je stresuje zaměstnání. 37 (24%) osob stresují partnerské vztahy, rodinné problémy zatěžují 32 (20%) respondentů, děti překvapivě stresují pouze 9 (6%) účastníků, přátelé jsou stresující pro 10 (6%) účastníků dotazníků, finance jsou také jednou ze skupiny, která zatěžuje největší počet osob 56 (36%), starosti se zdravím trápí 35 (22%) osob, studium zatěžuje 51 (32%) osob. Zbylí počet respondentů 29 (18%) stresují ještě jiné věci, než byly v dotazníku uvedeny. **Předpoklad se potvrdil**

P2 Stresové situace špatně zvládá více, než 60% dospělých respondentů. Pro tento předpoklad byla použita otázka č. 18. Nejméně respondentů 22 (14%) o sobě ví, že stresové situace zvládá špatně, 36 (23%) jich zvládá stresové situace dobře, u 99 (63%) respondentů záleží na okolnostech. **Předpoklad se nepotvrdil**

P3 Nejvíce respondentů bojuje se stresem užíváním alkoholických nápojů. Na tuto otázku odpovídali respondenti v otázce č. 19. Překvapivě, nejméně osob 8 (5%) stres zahání pomocí léků, stejně tak nejméně je 23 (15%) osob, kteří se stresem bojují alkoholem. Hodně respondentů využívá proti stresu v počtu 98 (62%) spánek, 60 (38%) jich relaxuje v přírodě, 59 (38%) respondentů využívají k zahánění stresu svou manuální zručnost. Úklid pomáhá v boji se stresem 34 (22%) osobám, sport 43 (27%) osobám, koupel využívá 42 (27%) osob. 38 (24%) osob volí něco jiného, než bylo v dotazníku uvedeno. **Předpoklad se nepotvrdil**

P4 Méně, než 40% respondentů se neúčastní seminářů, přednášek a kurzů z důvodů nedostatku finančních prostředků. Pro tento předpoklad byla vyhodnocena otázka č. 16 a podotázka č. 16.1. Z celkového počtu respondentů se této formy vzdělávání neúčastní 52 (33%) respondentů, 105 (67%) jich odpovědělo kladně. V závislosti na této otázce byli ti, kteří odpověděli záporně následně dotazováni na bariéry, které jim brání v účasti na tomto vzdělávání. Respondenti mohli volit z více možných odpovědí. Finanční prostředky jako bariéru uvedlo 14 (27%) osob, pracovní vytíženost je 18 (35%) osob, spoustu jiných zájmů má 6 (12%) z nich, zdravotní důvody jsou bariérou pro 2 (4%)

osob, kvalitu vzdělávání považuje za nízkou 7 (13%) osob a pro 12 (23%) respondentů to nemá smysl. Překvapivými výsledky jsou nejvíce volené odpovědi, v nichž je největší bariérou pro shodný počet respondentů 20 (38%) nedostatek informací o možnostech vzdělávání a nedostatek vhodných kurzů. **Předpoklad se potvrdil.**

P5 Nejčastěji navštěvují respondenti knihovny, kulturní akce, památky aj. několikrát do měsíce. Odpověď byla zjišťována v otázce č. 15. Osoby nejčastěji využívají možnost toho vzdělání několikrát do roka v počtu 72 (46%) respondentů, několikrát do měsíce je navštíví 65 (41%) odpovídajících, shodný počet 8 (5%) respondentů je navštěvuje 1x týdně, popřípadě několikrát týdně. **Předpoklad se nepotvrdil.**

P6 Pro více, než 70% respondentů je větší bariérou ve vzdělávání finanční investice, než vzdálenost dojíždění za studiem. Na tento předpoklad odpovídali respondenti v otázce číslo 9 a 10. V otázce číslo 9 byli respondenti dotazováni, zda by je ovlivnila při výběru studia vzdálenost dojíždění za studiem. Ovlivnila by 87 (55%) respondentů, naopak 56 (36%) jich odpovědělo, že by je vzdálenosti neovlivnila, 14 (9%) respondentů odpověď nevědělo. V otázce číslo 10 bylo zjišťováno, zda by byli respondenti ochotni investovat do studia finance. Překvapivě kladně v počtu 116 (74%) osob odpovědělo, že by bylo ochotno do studia investovat finance, 18 (11%) respondentů odpovědělo, že nikoliv a 23 (15%) zvolilo neutrální odpověď. Více by dospělé osoby ovlivnila vzdálenost dojíždění za studiem, než finanční náklady. **Předpoklad se nepotvrdil.**

P7 Více, než 30% respondentů považuje VŠ vzdělání za důležité pro další úspěchy v životě a nutnost dnešní doby. S tímto předpokladem souvisejí otázky číslo 8 a 14. V otázce číslo 8 bylo zjišťováno, zda respondenti považují VŠ vzdělání za nutnost dnešní doby. Za nutnost ho považuje 50 (32%) respondentů, přesto bylo více těch, kteří s tímto výrokiem nesouhlasí, takových bylo 94 (60%), 13 (8%) zvolilo neutrální odpověď. V otázce číslo 14 respondenti odpovídali na otázku, zda považují vzdělání za podmínku úspěchu v životě. S tímto výrokiem se ztotožňuje 82 (52%) respondentů, opačného názoru je 75 (48%) odpovídajících. **Předpoklad se potvrdil.**

P8 Více, než polovina respondentů se nechce vzdělávat, jelikož své vzdělání považují za dostatečné a nepřimělo by je ke vzdělávání nic. S tímto předpokladem

souvisí podotázky číslo 6.1 a 6.1.1 V podotázce č. 6.1 respondenti, kteří se již vzdělávat nechtějí, odpovídali na otázku, zda je něco co by je motivovalo ke vzdělávání. Lepší finanční ohodnocení by motivovalo 27 (48%) respondentů, nabídka lepšího zaměstnání by byla motivující pro 20 (36%) respondentů, vyšší pracovní pozice by ke vzdělávání přiměla 11 (20%) osob. Něco jiného by motivovalo 15 (27%) respondentů, stejné množství odpovídajících 9 (16%) zvolilo udržení stávající pozice, ale také vůbec nic. V podotázce číslo 6.1.1 se účastníci průzkumu nechtějí dále vzdělávat z důvodu dostatečného vzdělání ve 21 (38%) případech, přednostně se chce svému zaměstnání věnovat 16 (29%) respondentů, finanční důvody jsou bariérou pro 10 (18%) respondentů, rodinné důvody musí řešit převážně 13 (23%) osob, 8 (14%) osobám se ve škole nelíbilo, shodně odpověděli v počtu 3 (5%) ti, kterým se ve škole nedařilo a ti, kteří řeší zdravotní důvody, 4 (7%) respondenti uvedli, že se nedostali na školu podle svých představ, málo času má 23 (41%) odpovídajících, jiné důvody, než byly v dotazníkú má 12 (21%) respondentů. **Předpoklad se potvrdil.**

P9 Méně, než 20% respondentů motivují ke vzdělávání vyšší příjmy. S tímto předpokladem souvisí otázka číslo 6 a podotázka číslo 6.2. V otázce číslo 6 bylo zjišťováno, kolik respondentů se formálně vzdělává, nebo o vzdělávání uvažuje. O této formě vzdělávání uvažuje 48 (31%) respondentů, v současnosti se již vzdělává 53 (34%) osob, přesto většina 56 (36%) osob o vzdělávání neuvažuje. V podotázce číslo 6.2 bylo zjišťováno, co osoby motivuje, nebo motivovalo ke vzdělávání. Pro 32 (32%) osob byla rozhodující nabídka lepšího zaměstnání, vyšší pracovní pozice motivovala 31 (31%) osob. Překvapivě pro 75 (74%) respondentů bylo rozhodující získání nových znalostí, něco jiného, než nabízené možnosti v dotazníku motivovalo 23 (23%) osob. Vyšší příjem byl rozhodující pro 26 (26%) osob. **Předpoklad se nepotvrdil.**

P10 Méně, než 30% pracujících respondentů potřebuje vysokoškolské vzdělání ke své práci. Na potřebnost VŠ vzdělání při zaměstnání respondenti odpovídali v otázce číslo 7. Vysokoškolské vzdělání ke svému zaměstnání potřebuje 73 (47%) respondentů, 66 (42%) vzdělání k výkonu svého povolání nepotřebuje, 18 (11%) respondentů neví. **Předpoklad se nepotvrdil.**

P11 Méně, než 10 % respondentů považuje své znalosti a dovednosti vzhledem ke svému povolání za dostačující. S tímto předpokladem souvisí otázka č. 12, v níž byli respondenti dotazováni, zda považují své znalosti a dovednosti pro výkon své profese v současných podmínkách za vyhovující a dostačující. Kladně odpovědělo 90 (57%) osob, zápornou odpověď zvolilo 24 (15%) respondentů, 29 (18%) osob odpovědělo, že nepracují a 14 (9%) nevědělo odpověď. **Předpoklad se nepotvrdil.**

P12 Více, než 40% respondentů považuje možnosti vzdělávání pro dospělé v ČR za dostačující. V otázce číslo 11 byli respondenti dotazováni, zda považují možnosti pro vzdělávání dospělých v ČR za dostatečné. Záporně odpovědělo 33 (21%) respondentů, odpověď nevědělo 42 (27%) respondentů a za dostatečné ho považuje 82 (52%) respondentů. **Předpoklad se potvrdil.**

P13 Většina dospělých respondentů předpokládá, že by se s vyšším vzděláním jejich pracovní pozice nezvýšila. V otázce číslo 13 respondenti odpovídali na otázku, zda si myslí, že by se jejich pracovní pozice zvýšila spolu s vyšším vzděláním. S tímto tvrzením souhlasí 42 (27%) respondentů, 14 (9%) osob odpověď nevědělo, 25 (16%) osob nepracuje a většina 76 (48%) si myslí, že by se jejich pracovní pozice s vyšším vzděláním nezvýšila. **Předpoklad se potvrdil.**

10 DISKUSE

Dotazník byl sestaven s pomocí některých otázek, na jejichž základě probíhal průzkum v roce 2005 a detailně je popisován v knize prof. PhDr. Milady Rabušicové, Dr. s názvem Učíme se po celý život?

V obou průzkumech byly položeny otázky, zda respondenti považují své znalosti a dovednosti pro výkon své profese za vyhovující a dostatečné. Průzkum bakalářské práce jasně ukazuje, že 90 (57,32%) osob s tímto tvrzením souhlasí, pouze 24 (15,29%) respondentů své znalosti a dovednosti za vyhovující a dostatečné při výkonu své profese nepovažuje. Pro srovnání v již zmíněném průzkumu v roce 2005 respondenti odpovídali na totožnou otázku kladně, tedy souhlasili s tvrzením v 94%, pouze 6% odpovědělo záporně. Ačkoliv se jednotlivá čísla v obou průzkumech liší, pořád tedy platí to, že procento osob, které považují své znalosti a dovednosti pro výkon své profese v současných podmínkách za vyhovující a dostačující je pořád většina. Hodnoty se liší v závislosti na skutečnosti, která v současném průzkumu udávala více možností odpovědí, a zaměřovala na širší okruh osob, než jsou jen pracující, ale byli do nich zahrnuti soustavně studující, nezaměstnaní a osoby v důchodu.

V další otázce bylo zjišťováno, zda si účastníci myslí, že by se změnila jejich situace v zaměstnání, kdyby si zvýšili vzdělání. V tomto průzkumu si toto tvrzení nemyslí 76 (48,41%) zúčastněných, 42 (25,75%) si myslí, že by se jejich pracovní pozice změnila. Ve starším průzkumu lidé odpovídali shodně, 70% s tímto tvrzením nesouhlasilo a zastávali názor, že jejich pracovní pozice by se nezměnila, 31% účastníků si naopak myslelo, že by se jejich pracovní pozice změnila. Opět se potvrdilo, že v obou průzkumech většina respondentů je názoru, že by se jejich pracovní pozice s vyšším vzděláním nezměnila. Může to být v důsledku toho, že jejich pozice nabyla maximální pozice, pracují třeba na pozici, kde kariérní růst není možný, nebo jsou to osoby samostatně výdělečně činné, u nichž nelze realizovat kariérní růst.

Další otázkou byly zjišťovány bariéry v účasti na neformálním vzdělávání. V právě uskutečněném průzkumu výsledky znějí takto, pro 20 (38,46%) osob je tou největší bariérou právě nedostatek informací o možnostech vzdělávání, ve stejném počtu respondenti vidí bariéru v nedostatku vhodných kurzů. 18 (34,62%) respondentům brání

pracovní vytížení, péče o rodinu zaměstnává 16 (30,77%) respondentů, na překážku ve formě nízkých finančních prostředků reagovalo 14 (26,92%) účastníků, 7 (13,46%) hodnotí kvalitu kurzů za nízkou, zájmové aktivity upřednostňuje 6 (11,54%) osob, 2 (3,85%) brání zdravotní bariéry. V porovnaném starším průzkumu nejčastěji osoby za bariéry na účasti neformální vzdělávání v 67% považují domněnku, že takové vzdělávání pro ně nemá smysl, 51% osob uvedlo nedostatek financí, 42% brání velké množství zájmových aktivit, 38% z nich jsou pracovní vytížení natolik, že jim na vzdělávání nezbyvá časový prostor, 36% považuje za důvod nedostatek informací, shodně 29% osob uvedlo zdravotní důvody a nedostatek vhodných možností neformálního vzdělávání, 27% osob uvedlo nízkou kvalitu vzdělávání, nejméně z nich však v počtu 23% uvedlo péči o rodinu. V této otázce se bariéry liší podstatně více. V aktuálně proběhlém průzkumu lidé nejvíce uváděli nedostatek informací o možnostech vzdělávání, kdežto kolem roku 2005, kdy probíhal průzkum, který je porovnáván, lidé za největší bariéru uváděli skutečnost, že to pro ně nemá smysl. Což může být důsledkem postupující a neustále se vyvíjející doby a s tím i kladené větší nároky na vzdělávání osob. Jelikož to pro osoby v minulosti nemělo smysl, neformální vzdělávání se nemohlo toliko rozvíjet, protože o něj lidé neměli zájem a v dnešní době by se lidé naopak i vzdělávali, ale chybějí jim v tom právě informace o jeho možnostech. Finance, které byly na druhém místě, vystřídal nedostatek vhodných kurzů. Což může být v důsledku ekonomiky státu, neustále dochází ke zvyšování mezd, lidé mají k dispozici více finančních prostředků, které bariéru ve vzdělávání snížily. Překvapivým a skvělým výsledkem je, že lidé udávají nedostatek vhodných kurzů, což samozřejmě nejde o to, že by bylo skvělé, že je jich nedostatek, ale svědčí to o tom, že se lidé o ně zajímají, vyhledávají je, a posuzují, zda jsou pro ně vhodné, zda je budou zajímat a hodnotí jejich přínos do budoucna.

Celé srovnání se může lišit v závislosti na odlišném množství respondentů v obou průzkumech. Ale i přes to, že srovnání odpovědí bylo v těch nejvíce označovaných odpovědích shodné, lze srovnání průzkumů považovat za relevantní. Rozdílnost v poslední průzkumné otázce, lze pro platnost a správnost snadno odůvodnit, díky odlišné době od obou průzkumů. Pokud by se obdobný průzkum uskutečnil po 20 letech, výsledky by již mohly být opět odlišné, ale třeba také ne. Vše se odvíjí od skutečnosti, že v současnosti je pořád mnoho lidí, kteří prahnou po neustálém

vzdělávání. Otázkou je, zda se budou chtít další generace také vzdělávat a budou chtít získávat nové znalosti, dovednosti a překonávat bariéry ve vzdělávání.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých a zátěžové situace při samotném vzdělávání, ale jelikož se jedná o vzdělávání dospělých, nebylo možné opomenout charakteristiku tohoto pojmu a uvést důležité informace o vzdělávání dospělých a vše s ním spojené. Přestože existuje mnoho různých bariér a motivací, každý člověk je individuální a co působí negativně na jednoho, nemusí tak působit i na druhého, proto nelze přesně definovat, co je tou největší bariérou a motivací. Snahou v této bakalářské práci bylo s pomocí odborných zdrojů definovat v obecné rovině bariéry, které lidem ztěžují vzdělávání nebo jeho uskutečnění, ale i motivační faktory, které motivují druhou skupinu osob, které se vzdělávají nebo se vzdělávat chtějí. Tyto poznatky zároveň byly obohaceny o získané konkrétní výsledky samotných respondentů.

Cílem teoretické části bylo stanovení motivačních faktorů, díky kterým se spousta osob rozhodla nebo rozhoduje doplnit patřičné vzdělání. Jelikož jsou stanoveny motivační faktory, musely zároveň být definovány i bariéry. Neodmyslitelně ke každému studiu patří zátěžové situace, které taktéž nešlo opomenout, ale lze je jako bariéru taktéž pojmut, ať se studia týkají či nikoliv. Mohou studium velmi výrazně ovlivňovat, ačkoliv s ním třeba ani nesouvisejí.

Cílem empirické části bylo na základě stanovených hlavních a dílčích cílů zjistit, jaký mají lidé postoj ke vzdělávání, jaká je vzdělanost respondentů, jaké jsou největší bariéry a motivační faktory ve vzdělávání. Cíle empirické práce se podařilo naplnit prostřednictvím průzkumného dotazníkového šetření. Data byla získána od respondentů starších 18 let, tedy od všech plnoletých osob, aby se dalo hovořit o vzdělávání dospělých. Výsledky šetření slouží také jako podklad pro teoretickou část obohacenou o konkrétní data zúčastněných respondentů. Z výsledku dotazníkového šetření jsou patrné i překvapivé výsledky dokládající podíl těch, kteří se vzdělávat chtějí je na téměř stejné úrovni, jako těch, kteří o vzdělávání neuvažují. Což nejsou tak špatné výsledky, zájemců o vzdělávání je pořád dost a neustále kupředu vyvíjející se doba sebou nese i neustále vyšší nároky na osoby v podobě vyššího vzdělání. Proto také podrobnějším

rozbořením výsledku šetření vyšel překvapivý výsledek, ve kterém je patrné, že ve většině případů se dále již nechtějí vzdělávat ti, kteří již potřebné vysokoškolské vzdělání mají.

O bariérách a motivaci ve vzdělávání dospělých je napsáno již mnoho, také proběhlo nespočet průzkumů, na jejichž základě si lze své vlastní poznatky ověřit a porovnat. Každý průzkum i práce je jedinečná, každá sebou nese vždy jiný, novější poznatek, snaží se vyzdvihnout, co ještě vyzdviženo nebylo. Každé nové průzkumné šetření lze neustále porovnávat s těmi předchozími, ověřovat jeho platnost, hledat nové, hlubší informace, nebo průzkum zaměřit na konkrétní skupiny osob, podle pohlaví, vzdělání, krajů.

Doufám, že tato bakalářská práce bude velkým přínosem nejen pro studenty, ale i všechny čtenáře. Zároveň doufám, že se mi povedlo zdůraznit podstatu vzdělávání dospělých a možnosti, které ve vzdělávání máme. Ale také schopnost uvědomit si své vlastní bariéry, zda jsou skutečně natolik vážné, že se je nepokusíme překonat a nezačneme se navzdory nim vzdělávat. Hledat motivace pro vzdělávání a být vzorem svým dětem a dalším následujícím generacím. Každý by měl využít v rámci svých možností šance, kterou má ve výběru velkého množství vzdělávání v různých oborech. Vždyť vzdělání je to, co už nám nikdo nevezme.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ADAIR, J. *Efektivní motivace*. Praha: Alfa Publishing, 2004. Management (Alfa Publishing). ISBN 80-86851-00-1.

BARTÁK, J. *Aktuální problémy vzdělávání a rozvoje zaměstnanců v organizacích*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2015. ISBN 978-80-7452-113-3.

BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3248-9.

BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 2*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-3249-6.

BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2580-2.

CRKALOVÁ, Anna a Norbert RIETHOF. *Průvodce světem koučování a osobnostní typologie: inspirace pro praxi*. Praha: Management Press, 2012. ISBN 978-80-7261-252-9.

ČORNEJ, P. *Dějepis pro střední odborné školy: české a světové dějiny*. 2. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7235-382-8.

DUKOVÁ, I., M. DUKA a I. KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.

DVOŘÁKOVÁ, M. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

HART-DAVIS, A., ed. *Dějiny: velký obrazový průvodce historií lidstva: od úsvitu lidské civilizace po současnost*. Praha: Knižní klub, 2009. ISBN 978-80-242-2488-6.

HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-75-4.

KREBS, V. *Sociální politika*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.

KUČERA, D. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4621-0.

MUŽÍK, J. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-220-9.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.

PLAMÍNEK, J. *Sebepoznání, sebeřízení a stres: praktický atlas sebezvládnutí*. 3., dopl. vyd. Praha: Grada, 2013. Management (Grada). ISBN 978-80-247-4751-4.

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1086-6.

RABUŠICOVÁ, M. a L. RABUŠIC, ed. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

VACÍNOVÁ, T. *Dějiny vzdělávání od antiky po Komenského*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-74-7.

VETEŠKA, J. a J. SALIVAROVÁ, ed. *Vzdělávání dospělých - příležitosti a úskali v globalizovaném světě*. Praha: Educa Service, 2013. ISBN 978-80-87306-12-3.

VÝROST, J. a I. SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1428-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

DBM. *Vzdělávání dospělých v ČR* [online]. © 2009. Donath-Burson-Marstelle [cit. 2016-11-23]. Dostupné z:

<http://www.dbm.cz/pfile/1Vysledna%20zprava%20pruzkum%20vzdelavani.pdf>

HLAĎO, P. *Psychologické fenomény ve vzdělávání. Lifelong Learning* [online]. © 2015, roč. 5, č. 2 [cit. 2016-12-16]. ISSN 1804-526X. Dostupné z: <http://lifelonglearning.mendelu.cz/wcd/w-rek-lifelong/11502/lifele2015050232.pdf>

KOVÁŘOVÁ, N. *Zátěžové situace ve vzdělávání dospělých* [online]. Olomouc, 2015 [cit. 2016-12-28]. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci Filozofická fakulta Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie. Vedoucí práce PhDr. Petra Vávrová. Dostupné z: http://theses.cz/id/cqix1o/BDP_Nikola_Kovov_Ztov_situace_ve_vzdlvn_dospplch.pdf.

LOBOTKOVÁ, A. *Motivačný profil žiakov vyššieho sekundárneho vzdelávania. E-PEDAGOGIUM* [online]. 2016, roč. 1 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: http://www.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/e-pedagogium/2016/e-Pedagogium_1-2016_online.pdf. ISSN 1213-7499.

PSYCHIATRICKÁ NEMOCNICE HAVLÍČKŮV BROD: *Neurotické poruchy* [online]. [cit. 2017-01-18]. Dostupné z: <http://www.plhb.cz/content/neuroticke-poruchy>

PALÁN, Z. *Motivace ve vzdělávání* [online]. [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/motivace-ve-vzdelavani>

RABUŠICOVÁ, M. a M. POL. *Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově. Pedagogika* [online]. 1999, roč. 2 [cit. 2016-12-15]. ISSN 0031-3815. Dostupné z: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Pedag_1999_2_08_Diverzifikace_156_169.pdf

ŠPATENKOVÁ, N. a L. SMÉKALOVÁ. *Předpoklady úspěšného učení se v dospělosti. Lifelong Learning – celoživotní vzdělávání* [online]. 2015 [cit. 2016-12-16]. ISSN 1804-526X. Dostupné z: <http://lifelonglearning.mendelu.cz/wcd/w-rek-lifelong/11502/lifele201505028.pdf>

SEZNAM ZKRATEK

- ČR - Česká republika
- U3V - Univerzita třetího věku
- SŠ - Střední škola
- VŠ - Vysoká škola
- JŠŠ - Jedenáctiletá střední škola
- ČSR - Československá republika
- VOŠ - Vyšší odborná škola

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet respondentů na základě pohlaví	47
Tabulka 2: Věk respondentů	48
Tabulka 3: Bydliště respondentů	49
Tabulka 4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	50
Tabulka 5: Ekonomické postavení respondentů	51
Tabulka 6: Úvaha respondentů o dalším vzdělávání	52
Tabulka 7: Co by přimělo respondenty k dalšímu vzdělávání?	53
Tabulka 8: Proč se respondenti nechtějí dále vzdělávat	54
Tabulka 9: Co respondenty přimělo dále se vzdělávat	55
Tabulka 10: Důležitost vysokoškolského studia pro výkon povolání	56
Tabulka 11: Nutnost vzdělání v dnešní době	57
Tabulka 12: Vliv vzdálenosti při výběru školy	58
Tabulka 13: Ochota investovat do studia	59
Tabulka 14: Pohled respondentů na množství možností ve vzdělávání	60
Tabulka 15: Pohled na dostatek znalostí vzhledem ke své profesi	61
Tabulka 16: Změna pracovní pozice s vyšším vzděláním	62
Tabulka 17: Vzdělání jako podmínka úspěchu v životě	63
Tabulka 18: Četnost návštěv koncertů, knihoven, památek, aj.	64

Tabulka 19: Účast na kurzech, seminářích, či přednáškách	65
Tabulka 20: Bariéry v účasti na neformálním vzdělávání	66
Tabulka 21: Nejčastější stresory respondentů	67
Tabulka 22: Zvládání stresových situací	68
Tabulka 23: Způsoby boje se stresem.....	69

Seznam grafů

Graf 1: Počet respondentů na základě pohlaví.....	47
Graf 2: Věk respondentů.....	48
Graf 3: Bydliště respondentů	49
Graf 4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	50
Graf 5: Ekonomické postavení respondentů	51
Graf 6: Úvaha respondentů o dalším vzdělávání	52
Graf 7: Co by přimělo respondenty k dalšímu vzdělávání?.....	53
Graf 8: Proč se respondenti nechtějí dále vzdělávat	54
Graf 9: Co respondenty přimělo dále se vzdělávat	55
Graf 10: Důležitost vysokoškolského studia pro výkon povolání	56
Graf 11: Nutnost vzdělání v dnešní době.....	57
Graf 12: Vliv vzdálenosti při výběru školy	58
Graf 13: Ochota investovat do studia	59
Graf 14: Pohled respondentů na množství možností ve vzdělávání	60

Graf 15: Pohled na dostatek znalostí vzhledem ke své profesi.....	61
Graf 16: Změna pracovní pozice s vyšším vzděláním	62
Graf 17: Vzdělání jako podmínka úspěchu v životě.....	63
Graf 18: Četnost návštěv koncertů, knihoven, památek, aj.	64
Graf 19: Účast na kurzech, seminářích, či přednáškách	65
Graf 20: Bariéry v účasti na neformálním vzdělávání	66
Graf 21: Nejčastější stresory respondentů	67
Graf 22: Zvládání stresových situací	68
Graf 23: Způsoby boje se stresem.....	69

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
-----------------------------------	----------

Příloha A - Dotazník

1. Jste?
  - a) Žena
  - b) Muž

2. Váš věk?
  - a) 18 – 20 let
  - b) 21 – 30
  - c) 31 – 40
  - d) 41 – 50
  - e) 50 a více

3. Ve kterém kraji bydlíte?
  - a) Praha
  - b) Středočeský kraj
  - c) Plzeňský kraj
  - d) Karlovarský kraj
  - e) Ústecký kraj
  - f) Jihočeský kraj
  - g) Liberecký kraj
  - h) Královehradecký kraj
  - i) Pardubický kraj
  - j) Kraj Vysočina
  - k) Jihomoravský kraj
  - l) Olomoucký kraj
  - m) Moravskoslezský kraj
  - n) Zlínský kraj

4. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání
  - a) Základní
  - b) Středoškolské vzdělání s výučním listem
  - c) Středoškolské vzdělání s maturitou

- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské

5. Vaše ekonomické postavení?

- a) Nezaměstnaný/á
- b) Zaměstnaný/á
- c) Na rodičovské dovolené
- d) Student
- e) OSVČ
- f) Důchodce

6. Zvažujete další formální vzdělávání?

- a) Právě se vzdělávám
- b) Ano
- c) Ne

6.1 odpověď: NE

Co by Vás přimělo dále se vzdělávat?

- a) Nabídka lepšího zaměstnání
- b) Možnost vyšší pracovní pozice
- c) Lepší finanční ohodnocení
- d) Udržení stávající pracovní pozice
- e) Nic
- f) Jiné

6.1.1 Důvody proč se dále nechcete formálně vzdělávat?

- a) Mám dostatečné vzdělání
- b) Chci se věnovat svému zaměstnání
- c) Finanční důvody
- d) Rodinné důvody (těhotenství, péče o rodinu..)
- e) Nelíbilo se mi ve škole
- f) Nedařilo se mi ve škole
- g) Zdravotní důvody
- h) Nedostal/a jsem se na školu dle svých představ

- i) Nedostatek času
- j) Jiné

6.2 Odpověď: Ano, právě se vzdělávám

Co Vás přimělo dále se formálně vzdělávat?

- a) Nabídka lepšího zaměstnání
- b) Vyšší pracovní pozice
- c) Zvýšení příjmu
- d) Získání nových znalostí
- e) Jiné

7. Potřebujete VŠ vzdělání ke své práci?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

8. Považujete VŠ vzdělání za nutnost dnešní doby?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

9. Ovlivnila by Vás při výběru školy délka dojíždění za studiem?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

10) Byli byste ochotní investovat do studia finance? (Školné, cestovné, ubytování)

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

11. Myslíte, že je v ČR dostatek možností pro vzdělávání dospělých?
- a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím
12. Považujete své znalosti a dovednosti pro výkon své profese v současných podmínkách za vyhovující a dostačující?
- a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nepracuji
  - d) Nevím
13. Myslíte, že by se změnila Vaše pracovní pozice v zaměstnání, kdybyste si zvýšil/a vzdělání?
- a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím
  - d) Nepracuji
14. Považujete vzdělání za podmínku úspěchu v životě?
- a) Ano
  - b) Ne
15. Jak často navštěvujete knihovny, divadla, koncerty, musea, památky, aj.?
- a) a)1x týdně
  - b) b)několikrát týdně
  - c) c)několikrát do měsíce
  - d) několikrát do roka
  - e) nikdy
16. Zúčastňujete se kurzů, seminářů, přednášek?
- a) a)Ano
  - b) Ne

16.1 Opořád: Ne

Co Vám brání účastnit se neformálního vzdělávání (kurzy, semináře, přednášky)?

- a) Nedostatek finančních prostředků
- b) Pracovní vytížení
- c) Spousta koníčků
- d) Péče o rodinu
- e) Zdravotní důvody
- f) Nedostatek informací o možnosti vzdělávání
- g) Nedostatek vhodných kurzů
- h) Nízká kvalita kurzů
- i) Nemá to pro mě smysl

17. Co Vás nejčastěji stresuje?

- a) Partnerství
- b) Rodina
- c) Děti
- d) Zaměstnání
- e) Přátelé
- f) Finance
- g) Zdraví
- h) Studium
- i) Jiné

18. Jak zvládáte stresové situace?

- a) Dobře
- b) Špatně
- c) Záleží na okolnostech

19. Jak bojujete se stresem?

- a) Relax v přírodě
- b) Manuální činnost
- c) Úklid
- d) Sport

- e) Spánek
- f) Koupel
- g) Léky
- h) Alkohol
- i) Jiné

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jana Jedličková

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinované

Název práce: Motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 70

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů českých použitých zdrojů: 22

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: PaedDr. Zormanová Lucie, Ph.D.